

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1906.   Andra Kammaren.   N:o 17.

Onsdagen den 21 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes en till herr talmannen ankommen, så lydande skrifvelse:

Herr Konsul och Talman.

Vördnadsfullt beder jag härmed att genom Eder, Herr Talman, få delgifva Riksdagens Andra Kammare, det jag är villig att såsom gåfva till Kammaren öfverlämna f. d. ledamoten af borgareståndet brukspatron Johan Thore Petres byst i naturlig storlek, modellerad af professor C. G. Qvarnström samt gjuten i brons af A. B. Förenade Konstgjuterierna, derest kammaren godhetsfullt vill emottaga min gåfva och åt densamma gifva en värdig plats inom sitt nya forum.

Ifrågavarande konstverk öfversändes till riksdagshuset när helst jag därom från Herr Talman erhåller order.

Stockholm den 17 februari 1906.

Torsten Petre.

Herr vice talmannen, som på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Med anledning af det nu gjorda meddelandet tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta att remittera detta ärende till ekonomideputerade för att erhålla deras utlåtande i ämnet.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 3.

Föredrogs och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäk-

Andra Kammarrens Prot. 1906. N:o 17.

tiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

§ 4.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande, n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1—3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte *dels* medgifva, att understöd å postverkets pensionsstat bereddes extra postbetjante vid postkontoret i Stockholm Johan Gottfrid Sundvall och Jakob Bernhard Åsbrink samt förre matrosen å postångfartyget »Öland» Anders Peter Holmstedt, Sundvall med 135 kronor, Åsbrink med 45 kronor och Holmstedt med 200 kronor, allt för år räknadt, samt att dessa understöd måtte utgå från och med år 1906, äfvensom att å § 11 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid postverket af den 6 juni 1902 måtte för tiden från och med år 1907 gifvas den ändrade lydelse, som i statsrådsprotokollet angifvits,

dels ock, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet tillstyrkta ändringarna i postverkets stater, bestämma postverkets anslag, förslagsvis, till 16,725,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen, hvarigenom anslaget till postverket skulle ökas med 1,040,000 kronor.

I sammanhang med behandlingen af Kungl. Maj:ts förslag rörande postverkets stater hade utskottet förehaft två inom Andra Kammaren väckta motioner, i hvilka föreslagits

af herr *A. Thylander*, motionen n:o 57:

att Riksdagen måtte besluta att å postverkets stat för år 1907 uppföra ytterligare 250 ordinarie postbetjantebefattningar, af hvilka 185 borde placeras i första, 15 i andra och 50 i tredje lönegraden; hvarigenom antalet ordinarie postbetjante skulle blifva 1,650, hvaraf

i 1:a lönegraden	905
» 2:a »	315
» 3:e »	430;

af herrar *P. Olsson* i Fläbro och *D. Persson* i Tällberg, motionen n:o 82:

att Riksdagen måtte, för beredande af kostnadfri ledighet åt alla ordinarie postbetjante, höja det i poststaten förekommande anslaget till traktamenten för postbetjante från af Kungl. Maj:t föreslaget belopp 310,000 kronor med 20,000 kronor till 330,000 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, måtte medgifva, att understöd finge å postverkets pensionsstat beredas extra postbetjante vid postkontoret i Stockholm Johan Gottfrid Sundvall och Jakob Bernhard Åsbrink samt förre matrosen å postångfartyget »Öland» Anders Peter Holmstedt, Sundvall med 135 kronor, Åsbrink med 45 kronor och Holmstedt med 200 kronor, allt för år räknadt, samt att dessa understöd skulle utgå från och med år 1906;

b) att Riksdagen måtte, på sätt af Kungl. Maj:t blifvit föreslaget, medgifva, att § 11 i aflöningsreglementet för tjänstemän och betjante vid postverket af den 6 juni 1902 för tiden från och med år 1907 erhöles följande ändrade lydelse:

»Felräkningspenningar tillkomma:

kassören hos generalpoststyrelsen med 500 kronor,

den såsom kassör hos postdirektör eller vid postinspektionskontor tjänstgörande kontrollör eller postexpeditör med 300 kronor,

de tjänstemän och af styrelsen antagna extra biträden, som å postkontoren i regelbunden tjänstefördelning betjäna allmänheten samt därvid emottaga eller utlämna kontanta medel, med 120 kronor till dem hvar vid postkontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö afvensom vid postkontor af 1:a och 2:a klass samt med 60 kronor till dem hvar vid postkontor af 3:e och 4:e klass,

allt för år räknadt;»

c) att herr Thylanders omförmälda motion, i hvad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

d) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning och med afslag å herrar Olssons i Fläsbro och Perssons i Tällberg förenämnda motion, måtte, med förklarande att vaktbetjante vid postverkets distrikts- och lokalförvaltningar kunde, i den mån i sådant afseende till vikaries ersättande anvisadt anslag försloge, tilldelas ledighet högst femton dagar under ett och samma kalenderår med bibehållande af sin aflöning, höja det å postverkets omkostnadsstat uppförda förslagsanslaget till traktamenten för postbetjante med 40,000 kronor eller till 310,000 kronor; samt

e) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a)—d) här ofvan föreslagit, måtte, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den

13 januari 1906 föreslagna ändringar i postverkets stater, för år 1907 beräkna dessa stater till följande belopp:

Aflöningsstaten	kr.	8,229,600: —
Öfvergångsstaten	»	12,600: —
Pensionsstaten	»	142,330: —
Omkostnadsstaten	»	7,965,000: —
Oförutsedda utgifter	»	180,000: —
Afkortningar och restitutioner m. m.	»	195,470: —
		tillsammans kr. 16,725,000: —

och sålunda bestämma postverkets anslag för år 1907, förslagsvis beräknadt, till 16,725,000 kronor, att utgå direkt ur postmedlen.

Vid mom. d) och e) af denna punkt hade fogats reservation af herrar *Olsson* i Fläsbro, *Persson* i Tällberg, *Starbäck*, *Hammarlund* och *Eriksson* i Bäck, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

d) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt herrar *Olssons* i Fläsbro och *Perssons* i Tällberg förenämnda motion, måtte höja det å postverkets omkostnadsstat uppförda förslagsanslaget till traktamenten för postbetjante med 60,000 kronor eller till 330,000 kronor äfvensom medgifva, att i den mån sådant pröfvades kunna ske utan hinder för göromålens gång kostnadsfri ledighet under högst femton dagar årligen finge beredas samtliga betjante vid postverkets distrikts- och lokalförvaltningar;

e) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a)—d) föreslagit, måtte, med godkännande af de här ofvan af utskottet förordade ändringar i postverkets stater, för år 1907 beräkna dessa stater till följande belopp:

Aflöningsstaten	kr.	8,229,600
Öfvergångsstaten	»	12,600
Pensionsstaten	»	142,330
Omkostnadsstaten	»	7,985,000
Oförutsedda utgifter	»	180,000
Afkortningar och restitutioner m. m.	»	195,470
		tillsammans kr. 16,745,000

och sålunda bestämma postverkets anslag för år 1907, förslagsvis beräknadt, till 16,745,000 kr., att utgå direkt ur postmedlen.

Mom. a) och b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af utskottets under *mom. c)* gjorda hemställan begärdes ordet af:

Herr Thylander, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna af det föreliggande utskottsutlåtandet finna, har utskottet afstyrkt bifall till den af mig väckta motionen och såsom skäl därför anfört, att postverkets distriktschefer vid ett af generalpoststyrelsen anordnad möte förklarar det icke vara lämpligt att nedbringa tjänstetiden såsom extra postbetjänt under fyra år, då de funnit en pröfningstid af fyra år vara i posttjänstens intresse önskvärd. Om vi slå upp sidan 21 i Kungl. Maj:ts proposition, finna vi där en tabell, som visar antalet ordinarie, extra och reservpostbetjante från och med år 1896 till och med år 1905. Under hela denna tid har antalet extra ordinarie postbetjante utgjort ungefär hälften af antalet ordinarie. Sålunda voro år 1896 de ordinarie 791 och de extra ordinarie 371, år 1904 de ordinarie 1,250 och de extra ordinarie 712 samt år 1905 de ordinarie 1,400 och de extra ordinarie vid årets början 562 samt den 1 november 626. Vi finna således af denna tabell, att de extra ordinarie postbetjantes antal är ganska stort, och ingen kan väl bestrida, att det är ett abnormt förhållande detta, att den extra ordinarie personalen uppgår till hälften af den ordinarie. Från den synpunkten sedt kan det af denna tjänstemannakår framställda önskemål om ändring i nyss anmärkta förhållande icke anses oresonligt. En ändring bör ske, ju förr dess hellre.

Statsutskottet säger emellertid, att det behöfs fyra år, för att man skall lära känna en postbetjänt, innan han befordras till ordinarie. Den af mig nyss återopade tabellen upptager i sin tredje kolumn antalet postbetjante, som tjänstgöra i reserv. Denna tjänstgöring brukar räcka mellan 3 och 5 år, och reservpostbetjanten användes då, enligt hvad jag har mig bekant, på alla områden, till och med i postkupé. Då man pålagt en reservpostbetjänt ganska ansvarsfulla arbeten, förefaller det mig märkvärdigt, att icke postverket under den tiden lär känna sina tjänare så mycket, att ett omdöme kan fällas, om de äro värdiga att uppflyttas på ordinarie stat eller icke. Des är sålunda icke 4 år, utan 4 år jämte 3 à 5 år, hvarunder man har tillfälle att lära känna en persons lämplighet. Under sådana förhållanden anser jag icke, att man bör tillmäta detta af distriktscheferna anförda skäl så stor betydelse, att det bör utgöra ett hinder för åstadkommande af en förändring i det abnorma förhållandet med alltför många extra ordinarie postbetjante.

Det har sagts, att postbetjäntkåren förklarar sig nöjd med det antal nya ordinarie befattningar, som af Kungl. Maj:t föreslagits i statsverkspropositionen. Det kan ju möjligen förhålla sig så — därom är jag icke i tillfälle att yttra mig, — men det är säkert, att postbetjante djupt känna tyngden af att behöfva gå så många år som extra, sedan de gått ett visst antal år såsom reserv. Reservtiden är för öfrigt något som icke äger motsvarighet inom något annat statens verk.

Det faller af sig själf att jag, i synnerhet som statsutskottet är

*Ang.
inrättandet af
nya ordinarie
postbetjante-
befattningar.*

Ang.
inrättandet af
nya ordinarie
postbetjante-
befattningar.
(Forts.)

enhälligt, icke tänker yrka bifall till min motion; jag har begärt ordet endast för att framhålla betydelsen af denna fråga, på det att vederbörande — Kungl. Maj:ts regering och generalpoststyrelsen — måtte ägna frågan så stor uppmärksamhet som möjligt, så att det af mig berörda abnorma förhållandet icke må fortfara. Om man slår upp sidan 22 i propositionen, så finner man, att Riksdagen åren 1898, 1900, 1903 och 1905 på Kungl. Maj:ts förslag beviljat uppflyttning till ordinarie af ett visst antal extra ordinarie postbetjante. Det förefaller mig något märkvärdigt, att så lång tid förflutit mellan hvarje sådan åtgärd som mellan åren 1898 och 1900, 1900 och 1903 samt 1903 och 1905. Jag anser det vara skäl att tänka på denna sak och hvarje år göra hvad som kan göras, på det den extra ordinarie postbetjäntkåren, som ständigt ökas på grund af postverkets fortgående utvidgning, icke må blifva för stor; och får jag, under framhållande af det önskemålet att rättelse i angifna hänseendet vidtages hvarje år, inskränka mig till att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Postverket är stadt i ett raskt framåt-gående, och därför är det naturligt, att antalet ordinarie postbetjante år efter år ökas. Så har också skett. I 1903 års stat uppfördes 200 samt i 1905 års stat 150 nya ordinarie postbetjäntbefattningar, och nu har Kungl. Maj:t begärt, att i 1907 års stat måtte uppföras ytterligare 200 nya dylika befattningar. Sålunda skulle på dessa år icke mindre än 550 nya ordinarie postbetjante tillkomma. Motionären har föreslagit, att Riksdagen måtte gå ännu ett steg längre och i 1907 års stat uppföra icke 200, såsom Kungl. Maj:t begärt, utan 250 nya postbetjäntbefattningar. Jag tror, att alla skäl tala för att stanna vid de siffror, som Kungl. Maj:t och utskottet uttalat sig för. Med ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle man i alla fall få en ganska god proportion härvidlag. Antalet ordinarie postbetjante skulle då uppgå till 1,600 och såsom extra postbetjante skulle återstå omkring 380; således skulle mera än $\frac{4}{5}$ af hela antalet bli ordinarie och en knapp femtedel extra.

I likhet med den föregående talaren vill emellertid äfven jag för min del uttrycka den förhoppningen, att generalpoststyrelsen har uppmärksamheten riktad på denna fråga och söker äfven för framtiden bibehålla denna proportion, detta med iakttagande tillika af det af generalpoststyrelsen uttalade önskemålet, att en postbetjänt bör tjänstgöra fyra år som extra för att få den nödiga pröfvotiden.

Jag yrkar således bifall till statsutskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Sedan häruppå utskottets hemställan i *mom. d)* blifvit uppläst, yttrade:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det är kammaren bekant, att generalpoststyrelsen redan år 1903 gick in till Kungl. Maj:t med en begäran i ungefär samma riktning som den herr Olsson och jag i vår nu förevarande motion förorda, och då Kungl. Maj:t förelade ärendet 1904 års Riksdag, gick också Kungl. Maj:ts framställning i den riktning, som generalpoststyrelsen år 1903 angaf. Emellertid kunde 1904 års Riksdag icke gå in på detta förslag, utan frågan om postbetjäntes ledighet förföll vid den riksdagen. Mot statsutskottets afstyrkande hemställan hade flere af utskottets ledamöter, däribland äfven jag, reserverat sig, enär vi ansågo, att förslaget i fråga borde bifallas. Oaktadt Riksdagens år 1904 fattade beslut har jag icke kunnat ändra mening härutinnan, utan jag anser fortfarande, att dessa lägst aflönade statstjänare, liksom de högre — hvilkas arbetsbörd i de flesta fall icke torde vara mera intensiv än den, som åligger de förra — med fog böra kunna göra anspråk på att få denna 15 dagars kostnadsfria ledighet. Postbetjante ha också själfva, såsom vi finna, gått in med anhållan om att sådan ledighet måtte beviljas dem, och denna anhållan har också tillstyrkts af postverkets distriktschefer, således den myndighet, om jag så får uttrycka mig, som närmast och bäst känner till dessa betjäntes arbetsbörd och lefnadsförhållanden i öfrigt. Generalpoststyrelsen tyckes fortfarande hysa samma uppfattning i denna fråga som förut. Om vi läsa generalpoststyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t, finna vi däraf, att det är uteslutande den omständigheten, att Riksdagen så nyligen afslagit en framställning om beviljande af en sådan ledighet, hvarom här är fråga, som gjort, att styrelsen icke vågat sig fram med detta förslag. Vederbörande departementschef säger också bland annat:

»Af styrelsens öfriga förslag vill jag framhålla, att styrelsens hemställan om förhöjning i anslaget till traktamente för postbetjante i syfte, bland annat, att bereda ordinarie postbetjante ökad tillfälle till kostnadsfri ledighet under viss tid af året synes mig vara synnerligen förtjänt af understöd».

Styrelsen har också kommit in med ett förslag, hvilket, såsom herrarna finna, går ut därpå, att åtminstone 60 % af postbetjante skulle kunna få sådan kostnadsfri ledighet. Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten på hvad statsrådet anmärker just i denna punkt: »Styrelsen har härutinnan ådagalagt försiktighet i sina äskanden». Således kan man, om man så vill, läsa emellan raderna, att äfven vederbörande statsråd anser det vara riktigt, att dessa betjante få en dylik kostnadsfri ledighet. Man invänder visserligen häremot, att ett bifall till detta förslag skulle leda till konsekvenser, som skulle ådraga statsverket afsevärda kostnader, och det må ju så vara, men vi ha ju redan slagit in på den vägen, nämligen i fråga om järnvägsbetjante; dessa, hvilka ju stå i ungefärligen samma ställning som postbetjante, ha nu i öfver 30 års tid haft en kostnadsfri ledighet af 15 dagar årligen. Jag tror icke heller,

Ang.
viss kostnads-
fri ledighet för
ordinarie post-
betjante.

Ang.
viss kostnads-
fri ledighet för
ordinarie post-
betjante.
(Forts.)

att det finnes många af de förvaltande verkens betjante, som kunna jämfästas med postverkets och järnvägens betjante. Visserligen finnes en hel del betjante i tullverkets tjänst, men när vi komma till behandlingen af deras stat, tror jag mig kunna angifva sådana skäl, som ådagalägga, att icke heller med afseende å dem ett bifall till vår motion skulle kunna leda till några för staten kostsamma konsekvenser.

Jag skall därför, herr talman, anhålla att få yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt och bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hammarström, Eriksson i Rödsta, Starbäck, Thavenius, Nilson* i Örebro, *Wavrinsky* i Stockholm, *Branting, Warburg, Beckman* i Djursholm, *Johansson* i Öija, *Forssling, Johansson* i Jönköping. *Vahlquist, Rune, Beckman* i Linköping, *Olsson* i Viken, *Darin, Thylander, Larsson* i Lund, *Thorsson, Zimdahl, Carlsson* i Malmberget, *Jonsson* i Lycksele, *Kronlund, Berglund, Camitz, Eriksson* i Grängesberg, *Röing, Karlsson* i Göteborg, *Kjellén, Lundgren, Berg* i Göteborg, *Vennersten, Lundström, Svensson* i Bondön, *Centerwall, Lindh* i Gäfle, *Karlsson* i Fjäl, *Larsson* i Göteborg, *Andersson* i Baggböle, *Nydal, Hellgren, Blomberg, Lovén, Natt och Dag, Wallis, Kjellberg* och *Nyström*.

Vidare anförde:

Herr Hammarskjöld: När man hör dessa instämmanden från alla håll i kammaren, låter det verkligen, som om kammarens majoritet skulle vara för ett bifall till reservanternas framställning. Äfven om så skulle vara, vågar jag ändå göra ett försök att försvara utskottet.

Det har talats så mycket om, huru nödvändigt det är, att alla postvaktbetjante få åtnjuta semester. Men jag undrar, om det verkligen är så nödvändigt för alla. Det finnes dock på många ställen postanstalter, där postvaktbetjante hafva ofantligt litet att göra. Lika visst som det är, att i de större städerna och i allmänhet i de större samhällena deras arbete kan vara hårdt och ansträngande och de mycket väl behöfva en årligen återkommande semester, lika säkert tror jag det är, att på många ställen hafva de mycket god ledighet. Om Riksdagen beviljar hvad nu af utskottet föreslagits, kan man vara tämligen säker på att generalpoststyrelsen har tillräckliga medel för att kunna bevilja semester åt alla, som verkligen behöfva det. Det kan ju hända och är väl troligt, att det så småningom kommer därhän, att alla postvaktbetjante få den nu föreslagna semestern; men det synes mig som om, då generalpoststyrelsen hittills gått sakta till väga och ökat antalet semesterberättigade så småningom från 50 till 60 procent, man skulle kunna nöja sig för denna gång med det belopp, som blifvit föresla-

get, och trösta sig med att inom kort kommer nog den tid, då de få semester allesamman.

För öfrigt kan jag icke neka till att jag står på samma ståndpunkt, som då frågan var före för ett par år sedan. Man må skratta åt det, om man vill, men jag gör det i alla fall. Den sista talaren framdrog, att betjante vid statens järnvägar redan hafva denna lagstadgade semester. Ja, detta är blott ett bevis för, att om vi nu bevilja semester åt alla postvaktbetjante, har man prejudikat på två håll att anföra för att utsträcka denna rätt till alla möjliga kategorier betjante i statens tjänst. Jag tycker, att man bör gå varligt till väga, och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

*Ang.
viss kostnads-
fri ledighet för
ordinarie post-
betjante.
(Forts.)*

Herr von Krusenstjerna: Såsom den förste talaren erinrade, öfverensstämmer hans förslag i allo med det, som på framställning af generalpoststyrelsen i detta ämne framlades af Kungl. Maj:t vid 1904 års riksdag, och, såsom han likaledes erinrade om, har det endast varit den omständigheten, att detta förslag för två år sedan icke blef af Riksdagen bifallet, som föranledt generalpoststyrelsen att nu hos Kungl. Maj:t hemställa, att detta anslag icke måtte höjas i vidare mån, än att omkring 60 procent af postbetjante skulle kunna få kostnadsfri ledighet. Men då generalpoststyrelsens och Kungl. Maj:ts förslag från år 1904 nu vunnit understöd först af motionärer och sedan äfven af reservanter inom statsutskottet, så kan jag för min del icke annat än på det lifligaste yrka bifall till deras framställning, och jag gör detta därför att med den kännedom, som jag helt naturligt måste äga om förhållandena inom postbetjäntkåren, tror jag mig kunna inför kamraren vitsorda som min bestämda uppfattning, att den öfvervägande delen af postbetjäntpersonalen har ett mycket sträfsamt arbete och att den därför är i ett verkligt behof att få åtnjuta någon kortare ledighet från det dagliga släpet och hämta krafter till nytt arbete. Det sades här af den siste talaren, att i de stora städerna vore det nog så, att postbetjäntes arbete vore särdeles ansträngande, men eljest hade de på många ställen ofantligt litet att göra. Ja, det är en erfarenhet, som jag icke har gjort. Det skulle verkligen vara rätt intressant att få erfara, hvar förhållandena äro sådana. Denna uppgift strider emot de meddelanden, som generalpoststyrelsen tid efter annan erhållit angående behofvet att än vid det ena än vid det andra postkontoret öka personalen, just därför att göromålen ökas i proportion med postförsändelsernas ständigt växande antal. Mig synes det, som om postbetjante hade ett verkligt behof af ledighet. De ha vidare icke sådana löneförmåner att de kunna skaffa sig denna ledighet på egen bekostnad, och det är därför som staten här måste träda emellan och gifva dem kostnadsfri ledighet. Sådan ledighet har sedan långliga tider beviljats tjänstemännen, och jag har för min del aldrig kunnat få riktigt klart

Ang.
viss kostnads-
fri ledighet för
ordinarie post-
betjante.
(Forts.)

för mig, hvarför betjante i fråga om behovet af någon tids ledighet skulle vara annorlunda beskaffade än tjänstemän, och hvarför icke hos betjante likaväl som hos tjänstemännen ett behov i det afseendet förefinnes.

Den ärade talare, som försvarade statsutskottet, talade om konsekvenserna härvidlag och att man borde gå sakta till väga. Men icke äro väl konsekvenserna farliga här, och icke heller har det gått fort i denna fråga. För 35 år sedan erhöi en annan stor grupp af statstjänare, nämligen järnvägspersonalen, rätt till kostnadsfri ledighet, omfattande lika lång tid som den här ifrågasatta. Detta skedde, som sagdt, för 35 år sedan, och det är 11 år sedan staten började bevilja anslag till beredande af ledighet åt postbetjante, och vi ha ännu icke hunnit längre än till att hälften af dem kunna få sådan ledighet. Icke kan väl det kallas att gå fort till väga? När vi sist talade om denna fråga, nämligen för 2 år sedan, yttrade samme ärade ledamot af statsutskottet, till hvilken jag nu vänder mig, att han förutsåg, att detta förslag slutligen skulle segra, men att han icke ville, att det skulle ske år 1904. Jag hemställer nu till honom, om vi icke kommit så långt, att han icke kan vara med om att taga ut sista steget här. Jag tror, att om kammarens ledamöter bestämma sig för att bifalla reservationen, göra ni en rättvis och en god gärning, som är ytterst efterlängtd af den talrika postbetjantepersonalen, och i förhoppning om att de talrika instämmandena med herr Daniel Persson äro ett uttryck för stämningen inom kammaren, ber äfven jag att få yrka bifall till reservationen.

Med herr von Krusenstjerna förenade sig herrar *Höjer, Hammarlund, Moll, Bromée* i Billsta, *Hörnsten, Sandin* i Grums, *Palme, Byström, Hjärne, Zetterstrand, Nordin, Berggren, Matsson, Wijk, Berg* i Staby, *Pehrsson* i Österby och *Christiernson*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag finner nog, att det är helt och hållet onödigt att uttala sig för en annan mening än den, som nu blifvit framhållen af chefen för postverket. Men ett genmäle, som han gaf herr Hammarskjöld, ger mig anledning att säga några få ord.

Herr Hammarskjöld anförde bland annat, att han var förvisad om att det fanns många ställen i landet, där dessa postvaktbetjante icke hafva så mycket att göra, och att i vissa fall deras göromål äro ganska lätta att utföra. Detta framhölls med styrka under öfverläggningen om ärendet inom statsutskottet, och jag beklagar, att den af statsutskottets ledamöter, som då deltog i öfverläggningarna och just var den som framhöll detta, icke i dag är i tillfälle att deltaga i öfverläggningen inom kammaren.

Emellertid sade chefen och generaldirektören för postverket vid bemötandet af herr Hammarskjölds invändningar och erinrin-

gar, att den *öfvervägande* delen af postvaktbetjante har mycket att göra. Nu hafva, som vi alla känna till, omkring hälften af postvaktbetjante kostnadsfri ledighet eller semester. Enligt det nu framlagda förslaget skulle omkring 60 procent erhålla sådan. Det återstår således i rundt tal 40 procent, som icke skulle kunna erhålla någon ledighet hvarje år.

Extra postvaktbetjante behöfva numera tjäna omkring 4 år för att blifva ordinarie. Det är ju ingen lång tid; och så väl generalpoststyrelsen som öfriga högre funktionärer inom postverket hafva ju varit öfverens därom, att det icke går an att knappa af på de 4 åren, ty då hinna de icke tillräckligt tränas för att träda in i ordinarie tjänst.

Emellertid klagas ju icke öfver att denna tjänstetid såsom extra, innan postvaktbetjante kunna blifva ordinarie, är för lång. Men det säger sig ju också själft, att till följd af att denna tjänstetid såsom extra är så pass kort, rätt många af de ordinarie, som senast blifvit befordrade till ordinarie tjänst, skola vara ganska unga.

Om vi nu antaga, att dessa utgöra omkring 40 procent af hela den ordinarie postvaktbetjantekåren, skulle ju redan i Kungl. Maj:ts förevarande förslag ligga möjlighet att gifva semester åt alla de äldre postvaktbetjante. Under sådana förhållanden synes det mig, att här äro goda skäl som tala för bifall till Kungl. Maj:ts proposition och statsutskottets förslag, hvartill jag, herr talman, nu ber att få yrka bifall.

Herr Hammarlund: Den föregående ärade talaren framhöll, att det dock är 60 procent af postvaktbetjante, som skulle kunna få semester, ifall det föreliggande förslaget antages. Ja, men det är i alla fall 40 procent som återstå. Och enligt det beslut, som nyss fattats, få vi 1,600 postvaktbetjante; 40 procent af detta antal är 640. Således 640 personer skulle icke få någon ledighet. Det är dock ett ganska afsevärdt antal, och man måste sträcka sig ganska högt upp äfven bland de äldre, isynnerhet om man tager i betraktande, att åtskilliga af de yngre äro sjuka och därför behöfva tjänstledighet.

Mig synes som om alla skäl tala för bifall till föreliggande reservation. Denna innebär icke en *ovillkorlig rätt* för enhvar postvaktbetjant att få ledighet under 15 dagar, utan här finns en väsentlig inskränkning, som jag ber att få påpeka. Det heter, att denna ledighet skulle beredas betjante »i den mån sådant pröfvats kunna ske utan hinder för göromålens gång.» När sådant hinder förefinnes, då få de icke denna semester.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Det har från flere håll anförts, att på somliga platser skulle bref-

Ang.
viss kostnads-
fri ledighet för
ordinarie post-
betjante.
(Forts.)

*Aug.
viss kostnads-
fri ledighet för
ordinarie post-
betjänte.
(Forts.)*

bärarne icke ha så mycket att göra och att de därför icke ha något behof af någon sådan ledighet, hvarom här är fråga. Jag ber att i korthet få relatera, huru förhållandena i detta afseende gestalta sig i det samhälle, hvarifrån jag är, nämligen Grängesberg.

Brefbärarne där få börja vid 8—9-tiden på morgonen och fortsätta till kl. 6—7 på eftermiddagen, med rast vid middagstiden. De bära ut posten och hämta upp bref ur de fasta breflådor, som här och hvar inom samhället äro placerade; de distanser de därvid måste gå utgöra en 2—4 km. för hvarje tur. Jag tror icke att det är många af kammarens yngre ledamöter som vilja göra detta deras arbete, och alldeles säkert ingen af de äldre. Detta så mycket mer som de ha ytterst få fridagar. Äfven om det är så att i många mindre samhällen befolkningen icke är så talrik, så måste brefbärarna i alla fall gå mycket längre distanser. Detta bör för oss vara ett skäl att bifalla reservationen. Brefbärarna i dessa små samhällen behöfva lika väl semester som brefbärarne i de större samhällena.

Det har här af en talare anförts, att de yngre bland postbetjänte, de som senast blifvit ordinarie, icke skulle behöfva semester i samma utsträckning som de äldre. Man måste emellertid komma ihåg, att äfven de yngre äro i behof af semester, så att de icke blifva utslitna i förtid och sjukliga, innan de ens nått sin medelålder.

Det är äfven ett annat förhållande inom postverket, som jag anser vara oriktigt, men hvilket kanske icke så lätt kan rättas. En person, som vill blifva postbetjänt, måste först gå 2 å 3 år i reserven och sedan bortåt en 4 år som extra, innan han kan bli uppflyttad som ordinarie postbetjänt; alltså först efter en 6 å 7 år kan han blifva ordinarie och har då kanske redan blifvit en 30 år gammal. Jag känner sålunda till, hurusom en af brefbärarne i Grängesberg, som förut har varit snickeriarhetare, stått i reserven i 3 år och under den tiden endast blifvit inkallad en vecka då och då, när det har varit särskildt brådiskande. Äfven detta är för mig ett afgörande skäl att på det lifligaste bedja kammaren att bifalla reservationen, och jag vet, att postbetjänte öfver hela Sverige skola blifva Riksdagens Andra Kammare synnerligen tacksamma, om den det gör.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Olsson i Flåsbro med flere afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i fjärde punkten mom. d) af utskottets förevarande utlåtande n:o 7, bifaller den af herr Olsson i Fläsbro med flere afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 128 ja mot 68 nej, hvadan kammaren således fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Härefter föredrogs *mom e)*; och lämnades därvid på begäran ordet till

Herr Hammarlund, som yttrade: Med hänsyn till den utgång, som den föregående voteringen erhöll, måste naturligtvis reservationen bifallas äfven i mom. e). Reservationen förekommer på sid. 45 i utskottets betänkande, och där finnes angifven den höjning i postverkets anslag för 1907, som erfordras vid bifall till reservationen i punkten d).

Jag yrkar således, att reservationen måtte bifallas äfven i mom. e).

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den af herr Olsson i Fläsbro med flere afgifna reservationen.

Punkten 5.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att *dels* medgifva: att lokaltelefonisten i Piteå Eva Vilhelmina Dorotea Öhman, född Bergman, måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken hon erhöle entledigande från sin anställning i telegrafverkets tjänst, under sin återstående lifstid af telegrafverkets medel uppbära ett årligt understöd till belopp af 300 kronor, att utbetalas i den ordning, som gällde för fyllnadspensioner från telegrafverket; att för utvidgning af telegrafverkets lokaler i Stockholm måtte reserveras ett ytterligare belopp af 200,000 kronor; att för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof måtte reserveras ett belopp af 249,800 kronor; samt att för telegrafverkets behof måtte,

efter Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande, inköpas för byggnadstomt lämplig fastighet i Östersund, äfvensom att köpeskillingen därför måtte utbetalas af de för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof reserverade medel; *dels ock*, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 13 januari 1906 tillstyrkta ändringarna i telegrafverkets stater, för år 1907 bestämman telegrafverkets anslag, förslagsvis, till 8,700,000 kronor, att utgå direkt af telegrafmedlen, hvarigenom anslaget till telegrafverket skulle ökas med 800,000 kronor.

Vid pröfningen af frågan om fastställande af staten för telegrafverket hade utskottet vidare haft att taga under öfvervägande de förslag, som framstälts i tre särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen:

motionen n:o 101, hvori föreslagits af herr *E. A. Nilson* i Örebro, att Riksdagen måtte besluta att i telegrafverkets stat upptaga de kvinnliga stationsföreståndarna såsom särskild tjänstegrad med förslagsvis tre olika löneklasser och med rätt för telegrafstyrelsen att med Kungl. Maj:ts tillstånd efter sig företeende omständigheter företaga omflyttning af stationerna från den ena klassen till den andra, dock att antalet stationer inom hvarje klass icke öfverstege det i motionen angifna antal af 40 inom första klassen, 40 inom den andra och 20 inom den tredje;

motionen n:o 102, i hvilken *samme motionär* hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att det för de kvinnliga stationsföreståndarna i telegrafverket nu utgående tilläggsarvodet skulle inräknas i den fasta lönen, samt att i staten för telegrafverket skulle uppföras till samma stationsföreståndare utgående lönebelopp sålunda:

I klassen: lön	1,350: —	
tjänstgöringspenningar	550: —	1,900: —
II klassen: lön	1,200: —	
tjänstgöringspenningar	500: —	1,700: —
III klassen: lön	1,050: —	
tjänstgöringspenningar	450: —	1,500: —

allt med bibehållande af nuvarande två ålderstillägg af 150 kronor hvardera efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring och bestämmelsen att för fri bostad afdragas 200 kronor å lönen;

motionen n:o 8, hvori herr *A. Jonsson* i Lycksele föreslagit, att Riksdagen ville besluta att för byggande af en telefonledning Lycksele—Stensele bevilja ett anslag af 26,500 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande under år 1907, under förutsättning, att minst 15 abonnenter erhållas och vederbörande intressenter kostnadsfritt tillhandahålla erforderliga stolpar, nödig betjäning och fria lokaler för växelstationerna.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen, med bifall till hvad af Kungl. Maj:t blifvit föreslaget, måtte

1:o) medgifva, att lokaltelefonisten i Piteå Eva Vilhelmina Dorotea Öhman, född Bergman, måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken hon erhöle entledigande från sin anställning i telegrafverkets tjänst, under sin återstående lifstid af telegrafverkets medel uppbära ett årligt understöd till belopp af 300 kronor, att utbetalas i den ordning, som gällde för fyllnadspensioner från telegrafverket;

2:o) att Riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda förslag, måtte medgifva,

a) att för utvidgning af telegrafverkets lokaler i Stockholm måtte reserveras ett ytterligare belopp af 200,000 kronor,

b) att för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof måtte reserveras ett belopp af 249,800 kronor, och

c) att för telegrafverkets behof måtte, efter Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande, inköpas för byggnadstomt lämplig fastighet i Östersund, äfvensom att köpeskillingen därför måtte utbetalas af de för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof reserverade medel;

3:o) att herr Nilsons i Örebro berörda motioner icke måtte af Riksdagen bifallas;

4:o) att herr Jonssons i Lycksele omförmälda motion icke heller måtte vinna Riksdagens bifall;

5:o) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. 1:o)—4:o) föreslagit och med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1906 föreslagna ändringar i telegrafverkets stater, måtte för år 1907 beräkna dessa stater till följande belopp:

Aflöningsstat	kronor	3,330,650: —
Pensions- och understödsstater	»	296,100: —
Omkostnadsstat	»	2,774,650: —
Ränta och amortering	»	1,699,400: —
Fastigheter	»	500,000: —
Telegraflinjebyggnader	»	99,200: —
tillsammans kronor		8,700,000: —

och sålunda bestämma telegrafverkets anslag för år 1907, förslagsvis beräknadt, till 8,700,000 kronor, att utgå direkt ur telegrafmedlen.

Vid denna punkt mom. 4:o) hade reservation afgifvits af herr *Wiklund*, som ansett utskottet böra hemställa, att Riksdagen, med bifall till herr Jonssons i Lycksele motion, måtte besluta att för byggande af en telefonledning Lycksele—Stensele bevilja ett anslag af 26,500 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande under år

1907, under förutsättning att minst 15 abonnenter erhöles och vederbörande intressenter kostnadsfritt tillhandahölle erforderliga stolpar, nödig betjäning och fria lokaler för växelstationerna.

Mom. 1:o) och 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *mom. 3:o)* yttrade

*Ang.
de kvinnliga
stationsföre-
ståndarne vid
telegrafverket.*

Herr Nilson i Örebro: Af utskottets föreliggande utlåtande, i hvad det rör de af mig väckta motionerna, framgår, att utskottet vitsordar behöfligheten af att några förändringar måtte komma till stånd vidkommande den kvinnliga telegrafpersonalens villkor. Jag ber till en början att här få uttala min tacksamhet till utskottet.

Utskottets utlåtande och icke minst det anförande, som statsrådet och chefen för civildepartementet haft till statsrådsprotokollet rörande denna sak, gifver mig berättigad anledning att hysa den vissa och fasta förhoppning, att ett kommande års Riksdag har att motse en kungl. proposition i ärendet. Då emellertid den förberedande utredningen af ärendet är uppdragen åt telegrafstyrelsen, kan jag icke underlåta att vidröra speciellt en sak, som jag framhållit i den ena af motionerna, nämligen frågan om den kvinnliga personalens rättsliga ställning inom telegrafverket. Jag vill då till en början erinra därom, att telegrafstyrelsen i sitt förslag till 1895 års utgiftsstaten uppdelade den kvinnliga telegrafpersonalen i två särskilda löneklasser, under framhållande att en dylik anordning helt säkert komme att verka uppflytande på denna personal och således blifva till nytta jämväl för telegrafverket. Telegrafstyrelsen har emellertid sedermera frångått denna sin åsikt, såsom det vill synas af skäl, som finnas angifna uti dåvarande byråchefen Wennmans reservation till det kommittébetänkande som år 1901 afgafs af den s. k. sammansatta post- och telegrafkommittén. Denna kommitté ville nämligen i sitt förslag gifva de kvinnliga stationsföreståndarne en särskild tjänstegrad med en fast lön, svarande mot arten och karaktären af deras arbete. Mot detta förslag afgaf ledamoten af kommittén, byråchefen Wennman, en reservation, i hvilken han anförde, att det skulle möta svårigheter att förflytta en telegrafist, som vore stationsföreståndare, från denna befattning till en biträdande befattning vid annan station. »Skulle man åter», yttrar byråchefen Wennman, vid indragningen af en station söka bibehålla dess förutvarande föreståndare vid oafkortad aflöning, finge detta ske genom anslag på öfvergångsstat, hvilken åtgärd åter skulle medföra ökade statsutgifter för aflöningen.» Därjämte framhöll reservanten, att, om de kvinnliga telegrafföreståndarne finge en fast högre lön, de därigenom omsider skulle komma i åtnjutande af en högre pension, och det tilltalade honom icke. Det

har alltjämt varit dessa motiv, som sedermera under olika former utgjort skälen för telegrafstyrelsen att ställa sig afvisande gent emot de anspråk som framstälts, att gifva den kvinnliga telegrafpersonalen en fast och säker ställning inom verket. Dessa motiv äro sådana, att, om de vore tillämpliga och hade bärande kraft gent emot den kvinnliga telegrafpersonalen, de naturligtvis också skulle hafva det gent emot den manliga tjänstemannakåren. Är det öfver hufvud taget lämpligt, att en kvinnlig stationsföreståndare har en osäker ställning inom ett verk, är det också lämpligt, att en manlig stationsföreståndare har en lika osäker ställning. Det som är rätt och lämpligt i ena fallet, synes mig också vara det i det andra fallet. Inom denna kammare lærer nog icke råda mer än en mening om den stora betydelse, som ligger däri, att en tjänsteman i synnerhet om han innehar en underordnad chefsbefattning, har en säker ställning såväl i förhållande till öfverordnade som i förhållande till underordnade. Att ett annat förhållande inbjuder till lycksökeri och hyckleri, behöfves ju icke mycken erfarenhet till att inse.

Det är också af icke liten vikt för telegrafverket själf, att de kvinnliga stationsföreståndarne tillerkännas en särskild tjänstegrad. Ty den omständigheten skall, såsom också telegrafstyrelsen mycket riktigt konsekvent anfört, sporra dem till att med särskildt intresse ägna sig åt sin tjänst och leda därtill, att de dugligaste af den kvinnliga personalen komme att söka dessa tjänster. Befattningarna blefvo helt enkelt eftersökta honnörsbefattningar, hvilket de böra vara såväl formellt som reellt. Men då invänder man, att den kvinnliga personalen vore den manliga i tjänsten underlägsen, ity att deras arbetsförmåga och deras uthållighet i allmänhet icke kunde mäta sig med de manliga kamraternas. Med afseende därpå vill jag erinra om just, hvad reservanten i den nämnda kommittén i det hänseendet anfört. Han yttrar nämligen där: »Nyssberörda uppfattning om kvinnornas underlägsenhet i tjänsten har reservanten ej kunnat biträda, emedan han under den långa följd af år, han varit i tillfälle att se deras arbete i stationstjänstgöringen på mycket nära håll, icke funnit dem vara i ringaste mån underlägsna, vare sig i uthållighet eller i arbetsförmåga vid tilltagande ålder.» I fråga om denna uthållighet yttrar vidare herr Wennman: »Hvad särskildt *uthålligheten* beträffar, så torde kvinnan snarare besitta större förmåga att träget och plikttroget utföra ett dagligen återkommande enahanda arbete, än mannen, hvilkens tålmodighet i sådant arbete vanligen fortare tar slut än kvinnans. Hvar och en med någon erfarenhet af mannens och kvinnans arbete på olika områden torde kunna bekräfta detta förhållande. Vid telegrafverket har det ock under en tid af 36 år, hvarunder kvinnan därstädes varit anställd, visat sig, att hon förmår expediera fullt ut lika många telegrammer per dag, år efter år, som en man, under förutsättning att jämförelsen sker i medeltal och mellan personer af

Ang.
de kvinnliga
stationsföre-
ståndarne vid
telegrafverket.
(Forts.)

Ang.
de kvinnliga
stationsföreståndarne vid
telegrafverket.
(Forts.)

ungefär samma lefnadsålder. De skickligaste kvinnliga expeditörer äro icke i ringaste mån underlägsna de skickligaste manliga, vare sig med afseende å expeditionsmängden per dag, eller med hänsyn till den noggrannhet, med hvilken arbetet utföres. Vid brådskande tillfällen, sådana, som förekomma vid jul och nyår synnerligast å de stora stationerna, hafva ock de kvinnliga ådagalagt samma ut hållighet som de manliga, genom att fullgöra dubbel tjänstgörings-tid per dygn och därunder expediera lika många telegrammer.»

Häremot torde ju kunna invändas, att detta är något, som endast gäller kvinnans förhållande i hennes egenskap af telegrafist och icke alls rör hennes förmåga och duglighet såsom stationsföreståndare. Men då är man i den lyckliga omständigheten att äfven i detta hänseende kunna åberopa sig på, hvad byråchefen Wennman yttrat i samma reservation angående kvinnans lämplighet och olämplighet såsom stationsföreståndare. Han anför därom: »Emot hvad uti motiveringen förekommer rörande kvinnornas olämplighet såsom föreståndare för sådana stationer, där skyldigheter förekomma beträffande linjeunderhållet, där reparatörer finnas anställda under stationsföreståndarens befäl och där upplysningar skola lämnas allmänheten angående telefonförhållanden, finnas väl flere erinringar att göra, ehuruval äfven reservanten har den uppfattning, att, i den mån göromålen vid en station blifva mera mångartade och så att säga yttre, en manlig föreståndare i *allmänhet* bör reda sig bättre än en kvinnlig. Exempel har dock funnits flestades på motsatsen, eller att kvinnlig föreståndare skött alla dessa omnämnda angelägenheterna bättre än manlig. De särskildt personliga egenskaperna göra sig nämligen, i detta fall som i många andra, i öfvervägande grad gällande. I flere fall har redan nu föreståndaren å en kommissariestation erhållit uppdrag att ombesörja linjetillsyn m. m. äfven för den närliggande telegrafiststationen, utan att olägenhet däraf uppstått, och denna metod lär med fördel kunna tillämpas på många andra orter, och bör det vid sådant förhållande alls icke möta hinder, att föreståndaren för telegrafiststationen bibehålles. Att lämna allmänheten erforderliga upplysningar i ärenden rörande telefonväsendet torde ej någon öfvervinnerlig svårighet för kvinnliga telegrafister, om de blott få emottaga nödiga promemorior och instruktioner i de frågor, hvarå svar skola lämnas. Då en kvinnlig stationsföreståndare äfven på en af de minsta centralstationerna, där de jämväl enligt kommitténs åsikt fortfarande skola kvarstå såsom sådana, måste handhafva hela uppburden af alla slags afgifter vid stationen, blifva de väl snart förtrogna med alla taxerings- att beräkningsgrunder, som inom stationens område skola tillämpas. Öfvervakandet af, huruvida fel å apparater och ledningar blifva i vederbörlig ordning afhjälpta, kan ock ske lika väl genom kvinnlig föreståndare, ty hon kan lika väl som en manlig konstatera, att telegraferingen eller telefoneringen lider af fel eller åter går obehindradt, och den manlige kan, lika litet som

den kvinnliga, personligen följa reparatörens åtgöranden utom stationslokalen, då han af tjänstgöringen är förhindrad att lämna tjänsterummet. Kommitténs uppgift, att kvinnlig stationsföreståndare icke skulle vara lämplig att biträda vid linjeundersökningar, torde ock tariffva bekräftelse. Under den tid af sju år, som reservanten å Stockholms station utförde *samtliga* de periodiska linjeundersökningarna och dessutom alla tillfälliga sådana, som förekommo under hans tjänstgöringstimmar, hade han rikligt tillfälle att pröfva dugligheten hos stationspersonalen att biträda vid dessa undersökningar, och fann han därvid de kvinnliga stationsföreståndarne icke underlägsna, tvärt om var den pålitligaste bland alla just en af dem.»

Slutligen ber jag få erinra därom, att detta byråchefen Wennmans uttalande enligt min tanke får ökad styrka genom det förhållande att han, oakadt alla de ampla vitsord han måst gifva den kvinnliga personalen, dock var absolut emot att tillerkänna denna rätt till en själfständig ställning inom det verk, där den, enligt hans tanke, utfört ett så gagnande och nyttigt arbete.

Nu kan man fråga: hvad var orsaken till, att byråchefen Wennman intog en sådan ståndpunkt? Jo, han såg saken från ensidig sparsamhetssynpunkt. Kvinnan var för honom ett billigt och dugligt arbetsmateriel. Jag anser för min del, att nyttan bör man tillgodose, men där nyttan och rättvisan komma i kollision med hvarandra, där måste rättfärdighetskrafvet gå före nyttighetskrafvet.

Jag ber jämväl att få påpeka, att telegrafstyrelsen icke alltid så tillgodosett den kvinnliga tjänstemannakårens intressen, som man kunnat hafva anledning att förvänta. Jag har här i min hand ett antagningsbevis för en kvinnlig telegrafist af den 26 juli 1866, enligt hvilket hon antogs att vara extra ordinarie assistent vid telegrafverket för att af kungl. telegrafstyrelsen, om omständigheterna så medgäffe, kunna till bestridande af assistentbefattning förordnas. Ännu 40 år efter det detta antagningsbevis utfärdades, står hon kvar såsom telegrafist — visserligen såsom föreståndarinna för en station — med en aflöning af 1,600 kronor jämte husrum och vedbrand. Hon afgår nu under detta år med en ringa pension. Efter henne kommer på samma plats en manlig kommissarie af 4:de klassen, som får börja med en aflöning af 2,800 kronor och sluta med en aflöning af 3,600 kronor. Sådant vittnar då åtminstone icke om, att telegrafstyrelsen har tillgodosett den kvinnliga personalens anspråk på billighet och rättvisa.

En annan omständighet stöder mig ännu mer i denna min uppfattning, och jag ber att till sist få anföra densamma. Det är nämligen så, att telegrafstyrelsen har medgifvit sina tjänstemän rättighet att, äfven sedan de afgått från tjänsten, erhålla årsabonnement på rikstelefon för en afgift, understigande den vanliga, nämligen 30 kronor och utan skyldighet att betala föreskrifven inträdesavgift. Denna rättighet har nu telegrafstyrelsen enligt ett cir-

*Ang.
De kvinnliga
stationsföre-
ståndarne vid
telegrafverket.
(Forts.)*

Ang.
de kvinnliga
stationsföre-
ståndarne vid
telegrafverket.
(Forts.)

kulär af den 28 november 1905 frångått icke tjänstemännen i allmänhet — då hade man icke kunnat säga någonting därom — utan en del af personalen. Det blir de, som afgå med en ringa pension, hvilka, om de fortfarande vilja åtnjuta förmånen att stå i förbindelse med sina gamla kamrater, nödgas betala en inträdesafgift af 50 kronor och därjämte den årsafgift, som är den å platsen lägst utgående. De med högsta pensionerna afgående tjänstemännen få däremot bibehållas vid de gamla billiga villkoren. Ett sådant förhållande vittnar enligt min åsikt om mannarnas, och det på ett sådant sätt, att det skulle vara lyckligt, om rättelse kunde vinnas.

I den vissa och fasta förhoppningen, att en blifvande kungl. proposition kommer att grunda sig på billighet och rättvisa gent emot den kvinnliga tjänstemannapersonalens rättmätiga kraf och att denna kammare jämväl skall veta att, då frågan här kommer före, värna om samma kraf, har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Höjer: På det att den ärade talaren från Örebro icke måtte blifva alldeles ensam i sitt försvar för de kvinnliga telegraf-tjänstemännen, skall jag be att få yttra endast några få ord i ämnet.

Jag får till en början uttrycka min synnerliga glädje däröfver, att det vällofliga statsutskottet blifvit något litet visare nu under de sista åren, visare än utskottet var för två år sedan, när det på enligt min tanke mycket lösa grunder afstyrkte den blygsamma motion, som jag då hade väckt i det nu föreliggande ämnet. Jag får också uttala den förhoppningen, att utskottet måtte tillväxa i visdom och framför allt i nåd till nästa år, då, efter hvad jag hoppas, ämnet åter kommer före i form af vare sig kungl. proposition eller enskild motion.

När jag för två år sedan väckt en motion i samma riktning som de af herr Nilson nu väckta, inskränkte jag mig mycket blygsamt till att hemställa, å ena sidan att de kvinnliga föreståndarna måtte uppföras i särskild löneklass och å andra sidan att bostadsförmånen måtte inräknas i lönen, hvarigenom högre pension skulle beredas dem. Det var då icke fråga om ett öres tillökning af lönen. Nu har kammaren af handlingarna sett, att pretentionerna, enligt min tanke på mycket goda grunder, något vuxit sedan dess. De kvinnliga telegraufföreståndarna hafva ingått till Kungl. Maj:t med begäran, att lönen måtte höjas så, att den, inberäknadt ålderstillägg och bostadsförmån, skulle uppgå till 2,200 kronor samt att de måtte uppföras i särskild löneklass. Den ärade motionären från Örebro har gått ännu längre. Han har indelat de kvinnliga stationsföreståndarna i tre grupper och låtit den högsta lönen blifva 2,400 kronor, ålderstillägg och bostadsförmån inberäknadt.

I sin motivering för afslag erkänner statsutskottet, att det möjligen kunde ifrågasättas, att föreståndarinnorna för de större telegrafstationerna borde erhålla någon förhöjning i sina nuvarande löneförmåner. Statsutskottet har sålunda å ena sidan antydt en kanske rätt aflägsen möjlighet till löneförhöjning, men å andra sidan har utskottet bestämt reserverat sig mot hvarje tanke, att denna löneförhöjning skulle komma alla kvinnliga stationsföreståndarinnor till del. Jag vill visst icke komma fram med en sådan förfärlig paradox, som att en kvinna skall aflönas lika med en man för ett kvantitativt och kvalitativt lika arbete. Men hvad man kan ifrågasätta är att åtminstone någon litet större förmån än statsutskottet tycks vilja bereda de kvinnliga föreståndarna måtte komma dem till del. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att, äfven om herr Nilsons förslag går igenom, de bäst situerade af de kvinnliga föreståndarna i allt fall komma att få en slutlön flera hundra kronor mindre än begynnelönen för de manliga föreståndarne i samma klass.

Jag har emellertid icke för min del det ringaste skäl att vid denna riksdag intaga en bestämd ståndpunkt gent emot vare sig de kvinnliga föreståndarnas petition eller herr Nilsons motioner. Hvarken för mig eller för kammaren föreligger härtill något skäl, då jag förmodar, att lika litet som jag någon annan i kammaren tänker på att yrka bifall till motionerna, utan man får finna sig uti hvad statsutskottet i sin kläm hemställt. Men hvad jag alldeles bestämt vill i all vördsamhet lägga statsutskottet på hjärtat till nästa år, då detta ämne antagligen ånyo förekommer, det är, att statsutskottet måtte visa sig i realiteten något och icke så litet liberalare än tendensen hos 1906 års statsutskott tycks angifva. Det är icke mer än billigt, att en förbättring i ställningen tillförsäkras alla de kvinnliga föreståndarna. Det är dock, mina herrar, någonting alldeles abnormt, att bland statens tjänster skola finnas sådana, som vederbörande, både den ena och den andra, med all gevalt rent af undanbedja sig att erhålla. Det synes mig ligga i statens och närmast telegrafverkets eget intresse, att de önskningar, som blifvit uttalade af de kvinnliga föreståndarne, på något sätt komma att gå i uppfyllelse. För dem är i själfva verket — enligt de antydningar, som jag fick från vederbörligt håll för två år sedan — det viktigaste, att å ena sidan ifrågavarande tjänster uppföras i en särskild löneklass och å andra sidan att bostadsförmånen inräknas i lönen — det sistnämnda för pensionens skull.

Jag har naturligtvis icke något annat yrkande att göra än på bifall till statsutskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lindhagen* och *Wavrinsky* i Stockholm.

Herr Nyström: Jag ber att få understryka en uppgift, som lämnades af motionären, nämligen att den kommitté, som behandlat

Ang.
de kvinnliga
stationsföre-
ståndarne vid
telegrafverket.
(Forts.)

*Ang.
de kvinnliga
stationsföre-
ståndarne vid
telegrafverket.
(Forts.)*

denna fråga och hvilkens betänkande ligger till grund för den kungl. proposition i ämnet, som afläts till 1901 års riksdag, förordade en särskild bestämmelse om skillnaden mellan telegrafister och kvinnliga stationsföreståndare, i det att de senare skulle tillhöra en särskild tjänstegrad med högre löneförmåner. Den högre löneförmån, som då föreslogs af kommittén och som beviljades af Riksdagen, intogs i aflöningsreglementet såsom tillhörande lönen. Det var denna bestämmelse, att den skulle tillhöra lönen, sådan som den sedan tolkades och fastställdes af Riksdagen, hvilken väckte en storm af harm hos hela den kvinnliga telegrafkåren i vårt land. Att tillhöra lönen betyder nämligen i allmänhet, att beloppet lägges till grund äfven för pensionen. Så blef emellertid icke förhållandet här, utan här blef det endast en tillfällig löneförhöjning, som utgick så länge vederbörande föreståndare kvarstod i egenskap af sådan, men eljes, äfven om hon fortsatte ända till pensionsåldern, gick icke denna del af lönen öfver i pension. Detta måste naturligtvis kännas såsom en orättvisa, och det besynnerliga är att Kungl. Maj:t, som emottog kommitténs betänkande, lät sig förmå af telegrafstyrelsen att acceptera styrelsens inskränkning af denna bestämmelse.

Det är emellertid ett annat förhållande, som jag skulle vilja påpeka och som gifvit mig anledning att begära ordet. Det finns nämligen en del stationsföreståndare i vårt land, som icke ens hafva förmånen af detta lönetillägg, hvilket för de flesta af de kvinnliga stationsföreståndarna utgår i form af bostad eller hyresbidrag. Det är alla de telegrafister, som förestå filialstationer såväl här i Stockholm som på flera andra ställen i vårt land. Det finns föreståndare för sådana filialstationer, hvilka inkassera inemot 100,000 kronor om året, utan att för detta särskilda redovisningsarbete och den stora risk de därvid löpa hafva vare sig bostad eller hyresbidrag. Det är en orättvisa, som jag anser att ett kommande års Riksdag bör afhjälpa.

Jag har begärt ordet för att anföra detta och för att till regeringen rikta en vördsam hemställan att den, när denna sak en gång kommer före, må betrakta frågan med välvilja, hvilken i detta fall sammanfaller med rättvisa och billighet.

Herr Persson i Tällberg: Ehuru jag under denna frågas förberedande behandling på afdelningen sökt få till stånd en något mer välvillig motivering än den som nu föreligger i utskottets betänkande, har jag dock biträdt utskottet i dess hemställan om afslag å motionen. Jag yrkade nämligen på afdelningen att motiveringen skulle hafva börjat på följande sätt: »Ehuru det med skäl kan ifrågasättas, att någon förbättring i aflöningsvillkoren borde beredas föreståndarinnorna för de större telegrafstationerna» etc. Det skulle hafva varit en något mildare motivering än den som nu föreligger. Resultatet lär dock i alla fall hafva blifvit detsamma,

och jag skulle icke nu ha begärt ordet, då ingen yrkat afslag å utskottets hemställan, om det icke varit därför att jag blifvit uppkallad utaf ett yttrande af herr Höjer. Herr Höjer uppträdde, sade han, för att konstatera att motionären icke stod ensam om sin uppfattning. Jag kan säga, att äfven jag står motionärens uppfattning mycket nära i denna fråga; men då herr Höjer ansåg att statsutskottet blifvit något visare nu än hvad det varit förut och uttryckte förhoppningen, att utskottet skulle blifva ännu visare när utskottet en annan gång skulle behandla denna fråga, har jag ansett mig böra något opponera mig mot denna herr Höjers utvecklingsteori. Det förhåller sig nämligen så med det förhärdade statsutskottet, att vi i allmänhet grunda våra utlåtanden på föregående utredningar. Så är också förhållandet här. Om vi se efter på sid. 7 i den kungl. propositionen, så finna vi, att telegrafstyrelsen på tal om denna sak där yttrar: »Beträffande några andra åter vore det högeligen önskvärdt, att en möjlighet förefunnes till en sådan uppflyttning. Styrelsen vore dock icke nu beredd att afgifva förslag i sådant afseende.» När styrelsen själf sålunda icke var beredd att afgifva ett sådant förslag, som ovillkorligen kräfver en utredning, kunde icke heller statsutskottet vara det. Därför måste jag säga herr Höjer, att därest en sådan utredning icke föreligger vid nästa års riksdag, så tror jag icke att statsutskottet — jag vill åtminstone icke ingifva någon förhoppning därom — kommer att utveckla sig i någon annan riktning, utan det kommer nog att stå kvar på sin gamla ståndpunkt, därest icke en bättre utredning då föreligger. Jag undrar emellertid icke på herr Höjers yttrande: han ser naturligtvis alltid från skolsynpunkt och ville därför helst se att statsutskottet, som skoltermen lyder, förkofrade sig.

Herr talman, jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till statsutskottets hemställan i förevarande punkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Häruppå föredrogs *mom 4:o*), och begärdes därvid ordet af

Herr Jonsson i Lycksele, som anförde: Utskottet anser att kostnaderna för de här omhandlade anläggningarna icke böra bestridas på sätt jag i min motion föreslår, utan att utvecklingen af statens telefonväsende bör ske genom anlåtande af statslån. Det kan dock ifrågasättas huruvida det principiellt taget alltid kan anses vara välbetänkt att handla på detta sätt. Det finns väl ingen regel utan undantag, och att det här förefinnes tvingande behof af den föreslagna telefonledningen tror jag mig ha tydiligen påvisat i min motion. Utskottets välvilliga motivering jäfvar icke heller denna min uppfattning.

Att fördröja lösningen af denna fråga ännu en tid framåt kan dock hafva ganska betänkliga följder. Befolkningen däruppe torde

Ang.
de kvinnliga
stationsföre-
ständerne vid
telegrafverket.
(Forts.)

Ang.
telefonledning
Lycksele—
Stensele.

Ang.
telefonledning
Lycksele—
Stensele.
(Forts.)

väl få finna sig i att vänta, hur svårt det än är att vara tillbaka-satt i kommunikationshänseende, särskildt vid inträffande sjukdomsfall, då icke något apotek eller medikamentsförråd finns närmare än 10 mil och de snabbaste kommunikationsmedel som finnas är postgång tre gånger i veckan.

Om man frånser detta fordrar emellertid statens eget intresse ett hastigt ingripande här för skyddande af värdefulla kronoparker mot skogseld.

Om en enskild person icke skyddar sin egendom mot eldfara, anses han icke handla förståndigt, och om staten i detta fall icke vidtager några åtgärder för skyddande af sina egendomar, kan jag icke anse det vara annat än en så stor underlåtenhetssynd att det knappast kan vinna öfverseende. Här torde kunna invändas att förlusten vid eller skadan af en skogseld icke är så stor som det kan förefalla vid första påseendet. Den färska skogen brinner nämligen icke upp, utan den kan utstämplas och försäljas, innan den hunnit torka. Men, mina herrar, vi få dock besinna hvilken oerhörd skada staten lider genom förlusten af alla skogsplantor och icke allenast dessa plantor utan en ganska stor mängd ungskog, hvilken icke kan försäljas eller afverkas på grund af de dyra transportkostnaderna. I dess ställe måste staten påkosta rengöring af marken, skogssädd, inhägnad af marken och omvårdnad af skogen, och ändå dröjer det nära en mansålder, innan man kan få tillväxtskogen i samma skick som den hade före branden.

Jag vill nu icke påstå att en telefonledning absolut kan utestänga skogseld! Hvad jag vill framhålla är att en telefonledning i många fall härvidlag kan vara till ovärderlig nytta just därigenom, att man hastigt kan sammankalla släckningsmanskap och till följd däraf begränsa elden, innan alltför stor skada skett. Det är från den synpunkten jag anser att statens ingripande bör ske snart, utan att man härvidlag så strängt håller på principerna.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Wiklunds reservation.

Herr Wiklund: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår af utskottets betänkande, har jag reserverat mig mot utskottets beslut i förevarande punkt. Jag kan därför icke nu underlåta att framhålla, att utskottet enligt mitt förmenande bort skänka den föreliggande frågan angående en telefonledning Lycksele—Stensele en något större välvilja än som kan sägas ligga i en någorlunda välvillig motivering.

Jag behöfver icke här relatera hvad det vill säga att vara bostatt i dessa obygdar i saknad af och i brist på nästan alla slags kommunikationer. Det är ju gifvet, att under sådana förhållanden man måste känna sig synnerligen isolerad, om man är hänvisad att bo på en sådan plats. De oerhörda afstånden och befolkning-

gens gleshet i dessa trakter gör att det också nästan är omöjligt att på enskild väg åstadkomma en så pass dyrbar telefonledning, som det här är fråga om. I tätare befolkade trakter, hvarest kulturen hunnit längre, är det jämförelsevis en småsak att åstadkomma en enskild telefonledning. Här åter är det nästan omöjligt. Det är också känt, att staten däruppe äger oerhörda värden i de stora skogar, som där finnas och som till största delen tillhöra staten. Hvilken fördel skulle det icke vara äfven för staten själf att hafva telefonledning att tillgå, när dessa värden, såsom mången gång händer, stå på spel genom utbrytande skogseld! Detta behöfver här icke närmare framhållas. Mången gång skulle sådana olyckor, om icke rent af förekommas, likväl kunna dämpas i sin början och sålunda mångdubbelt större belopp räddas åt staten än hvad det här är fråga om en gång för alla.

Utskottet har icke velat ingå i någon pröfning af frågan, huruvida ifrågavarande telefonledning kan anses vara behöflig, men anser att den en gång fastslagna principen att kostnaderna för telefonanläggningar skola bestridas af lånemedel bör fullföljas. Jag tror dock att en afvikelse från denna princip i detta exceptionella fall kan försvaras.

Jag har naturligtvis icke den ringaste förhoppning om att Riksdagen nu skall göra annat än bifalla statsutskottets hemställan, men jag vågar uttala den förhoppningen, att vederbörande myndigheter snarast möjligt måtte vidtaga åtgärder för att denna telefonledning må komma till stånd.

Herr talman, jag inskränker mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Utskottet har ju icke inlåtit sig på någon pröfning af nyttan och betydelsen af den föreslagna telefonledningen. Och jag tror ej heller, att motionären har någon anledning att klaga öfver utskottets motivering i detta afseende. Det är ju *en* princip, som vi hela tiden följt, nämligen att telefonledningar skola byggas med lånemedel, och man har följaktligen icke velat nu frångå denna princip. Jag vill blott tillägga, att jag icke tror det skulle vara lyckligt, att draga dessa frågor i den formen inför Riksdagen, så att man där skulle slitas om, hvilka platser på det ena eller andra hållet skulle hafva telefonledningar. Jag tror, att det är riktigare, om man fortfarande öfverlämnar åt telegrafstyrelsen att uppgöra förslag härtill.

Med detta har jag ingalunda velat förringa betydelsen af motionärens framställning. Jag tror, att den är mycket befogad; men under för handen varande förhållanden, anser jag, att det icke skulle vara lyckligt, om kammaren nu skulle bifalla motionen, ty därigenom komme vi in på en helt annan princip. Jag skall därför tillåta mig att i största korthet yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
telefonledning
Lycksele—
Stensele.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt proposition å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 5:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

*Ang.
lönetillägg åt
underläkarne
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att *dels* för ethvert af åren 1906 och 1907 bevilja underläkarne vid Vänersborgs och Kristinehamns hospital ett tillfälligt lönetillägg af 500 kronor samt, därest underläkaren vore medicine licentiat, ytterligare 1,000 kronor, allt för år räknadt, under villkor att underläkaren skulle vara boende inom anstalten, samt att han, därest han uppbure det högre lönetillägget, icke med befattningen såsom underläkare finge förena annan tjänst, *dels* jämväl besluta, att af ifrågavarande lönetillägg två tredjedeler skulle anses såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar, *dels ock* medgifva, att hvad som erfordrades för bestridande af ifrågavarande lönetillägg skulle utgå från förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning, i hvad den afsåge underläkaren vid Kristinehamns hospital, måtte

a) för ethvert af åren 1906 och 1907 bevilja underläkarne vid Vänersborgs hospital ett tillfälligt lönetillägg af 500 kronor, samt, därest underläkare vore medicine licentiat, ytterligare 1,000 kronor, allt för år räknadt, under villkor att underläkare skulle vara boende inom anstalten, samt att han, därest han uppbure det högre lönetillägget, icke med befattningen såsom underläkare finge förena annan tjänst;

b) besluta, att af ifrågavarande lönetillägg två tredjedelar skulle anses såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar; samt

c) medgifva, att hvad som erfordrades för bestridande af ifrågavarande lönetillägg skulle utgå från förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Reservation hade emellertid vid denna punkt afgifvits af herrar *E. Fränckel*, grefve *Ph. Klingspor*, friherre *C. H. Falkenberg*, *Starbäck*, *Hammarlund* och *Eriksson* i Bäck, hvilka ansett ut-

skottet böra hemställa, att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts framställning måtte

a) för etthvert af åren 1906 och 1907 bevilja underläkarne vid Vänersborgs och Kristinehamns hospital ett tillfalligt lönetillägg af 500 kronor, samt, därest underläkare vore medicine licentiat, ytterligare 1,000 kronor, allt för år räknadt, under villkor att underläkare skulle vara boende inom anstalten, samt, att han, där-est han uppbure det högre lönetillägget, icke med befattningen så-såsom underläkare finge förena annan tjänst;

b) besluta att af ifrågavarande lönetillägg två tredjedelar skulle anses såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar; samt

c) medgifva, att hvad som erfordrades för bestridande af ifråga-varande lönetillägg skulle utgå från förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på be-gäran ordet till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte, som yttrade: Herr talman! Då statsutskottet icke har ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:t föreliggande framställning i hvad den afser aflöningen till underläkaren vid Kristinehamns hospital, skall jag anhålla att få meddela några upplysningar i ärendet.

Statsutskottets skäl är hufvudsakligen, att vidkommande un-derläkaren vid Kristinehamns hospital »något tvingande skäl till afvikelse från de för underläkarne vid hospitalen i allmänhet gäl-lande aflöningsgrunder icke synes föreligga»; och statsutskottet torde därvidlag ha stödt sig på medicinalstyrelsens framställning till Kungl. Maj:t, däri styrelsen yttrar:

»Vid hospitalet i Kristinehamn, där äfven en underläkartjänst vore inrättad, uppehöles densamma visserligen för närvarande af en kandidat, men det torde icke lida tvifvel, att äfven där vakans inom den närmaste tiden skulle uppstå.»

Jag har satt mig i förbindelse med öfverläkaren vid Kristine-hamns hospital för att få närmare kännedom om läkareförhållan-dena därstädes och han har meddelat mig, att sedan augusti 1904 till slutet af år 1905 tillfälle yppat sig att efter åtskilliga öfver-talningar behålla en medicine kandidat såsom underläkare vid hospi-talet. Emellertid var det efter sistnämnda tid icke möjligt att förmå denne läkare, som behöfde fortsätta sina studier, att kvar-stanna därstädes. Befattningen anslogs under hösten 1905 ledig två gånger, utan att någon sökande anmälde sig. Öfverläkaren vände sig då till medicinalstyrelsen med anhållan, att medicinal-styrelsen ville vidtaga åtgärder för underläkareplatsens besättande; men medicinalstyrelsen förklarade, efter att hafva gjort åtskilliga förfrågningar på olika håll, att den icke kunde uppbringa någon

*Ang.
lönetillägg åt
underläkarne
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)*

Ang.
lönetillägg åt
underläkarna
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)

läkare till ifrågavarande underläkarebefattning. Platsen stod således vakant ända till medio af februari, då det lyckades öfverläkaren att få till underläkare en medicine licentiat, som i afvaktan på annan tjänst, hvarom han hade förhoppning, åtog sig att sköta tjänsten under två månader. Öfverläkaren anser det otvifvelaktigt, att då denna tid är ute, man åter skall stå utan underläkare vid hospitalet. Detta är så mycket mera beklagligt nu, som det pågår en stor utvidgning af hospitalet, hvarigenom antalet platser ungefär fördubblas. Öfverläkaren är på grund däraf sysselsatt med en hel mängd administrativa göromål, så att läkarevården till väsentlig del kommer att hvila på biträdande läkaren och underläkaren. Med den skarpa individualisering, som den nutida sinnessjukvården kräfer, med den noggranna journalföring, som numera förekommer, samt i betraktande af att tillsyn öfver betjäningen och hållande af sjukvårdskurser för densamma, nödvändiga på grund af de täta ombytena af betjäningen, tager icke ringa tid i anspråk, är det uppenbart, att sjukvården ej på ett tillfredsställande sätt kan handhafvas af blott *en* biträdande läkare. Jag tror därför det vore synnerligen lämpligt, om kammaren ville i denna punkt bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Det rör ju sig blott om ett ringa belopp från ett förslagsanslag, som vid åtskilliga tillfällen varit öfverskridet med flera hundra tusen kronor. Befordringsförhållandena på hospitalsläkarebanan äro äfven sådana, att det är nödvändigt att hafva de lägre läkaretjänsterna därstädes någorlunda väl aflönade. Det finnes blott 12 öfverläkaretjänster och 28 biträdande och underläkarebefattningar. En underordnad läkare kan således ej påräkna att synnerligen snart komma till den mera själfständiga ställning som öfverläkaren intager. Detta gör äfven, att det är nödvändigt att tillförsäkra underläkarna vid hospitalet tämligen goda löner och det så mycket mera, som dessa underläkare äro förhindrade att åtaga sig enskild praktik.

Då Riksdagen frikostigt gifvit så betydande anslag till hospitalsväsendets utveckling och det nedlägges så stora summor för att i det fallet tillfredsställa tidens anspråk, så vore det synnerligen lyckligt, om Riksdagen ville behjerta frågan att så vidt möjligt bereda de sinnessjuka den lämpligaste vård; och detta är, hvad Kristinehamns hospital beträffar, för närvarande ytterst svårt. Jag vore därför tacksam om Riksdagen ville tillmötesgå Kungl. Maj:ts framställning härutinnan. Anslaget gäller ju för öfrigt blott ett tillfälligt lönetillägg för ett par år i afvaktan på en fullständig omreglering af hospitalsläkarebefattningarna.

Herr Hammarlund: Efter de upplysningar, som nu blifvit lämnade från statsrådsbanken, kan jag inskränka mig till att helt kort yrka bifall till den vid punkten fogade reservation, som ju är i allo öfverensstämmande med Kungl. Maj:ts proposition. Kungl. Maj:t har begärt, att Riksdagen måtte för år 1906 och 1907 bevilja

underläkarna vid Vänersborgs och Kristinehamns hospital ett tillfälligt lönetillägg af 500 kronor samt, därest underläkare är medicine licentiat, ytterligare 1,000 kronor. Hvad nu angår hospital i Vänersborg, har statsutskottet tillstyrkt framställningen, enär det visat sig svårt att få denna underläkarebefattning vid Vänersborgs hospital besatt. Men, såsom vi hörde från statsrådsbanken, ha samma svårigheter äfven yppat sig i Kristinehamn; och då är det naturligtvis också i sin ordning, att det äfven för Kristinehamn medgifves en dylik höjning i aflöningen; och det är just hvad reservationen innehåller.

Staten har ju under senare åren uppfört stora dyrbara hospitalanläggningar. Då är det väl också af största vikt, att man ser till, att verksamheten vid dessa anstalter kan i allo uppehållas och icke lider förfång på grund af brist på läkare. Det skulle enligt min uppfattning vara en stor misshushållning att förfara så, att patienterna icke finge nöjaktig vård, därför att läkare saknades. När man icke kan få några läkare för de förutvarande löneförmåerna, är det ej någon annan råd för Riksdagen än att höja dessa.

Enligt hvad jag erfarit, har Riksdagens Första Kammare redan bifallit reservationen; och då synes det mig ganska lämpligt, att denna kammare gör på samma sätt och icke i denna fråga ställer till en gemensam votering. En sådan skulle lätteligen kunna få sken af, att denna kammare mindre än medkammaren är mån om att tillvarata och vårda sig om de arma, som behöfva vård och tillsyn å hospitalen.

Herr talman, jag hemställer om bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Henricson, Zetterstrand, Almqvist, Juhlin, Vahlquist, Lindgren* i Oskarshamn, *Jansson* i Djursåtra, *Lundblad, Sandén, Berggren, Ahlstrand, Zimdahl, Månsson* och *Berglund*.

Herr Jönsson i Färeköp: Jag skulle också kunnat nöja mig med att instämma med den föregående talaren, men jag skall dock tillåta mig att understryka, hvad som sagts till förmån för den kungl. propositionen.

Tack vare Riksdagens offervillighet i enlighet med den allmänna meningen i landet har det vidtagits kraftiga åtgärder för att skaffa platser för de olyckliga sinnessjuka; och därför hoppas vi på, att byggnadsverksamheten på detta område skall forceras i högsta möjliga grad, så att det omsider måtte kunna finnas tillräckligt antal platser för dem, hvilket för närvarande långt ifrån är fallet. Numera byggas emellertid hospitalen icke blott såsom förvaringsanstalter, utan såsom verkliga sjukhus, där man afser att om möjligt söka bota eller förbättra patienterna; och detta är väl också ett riktigt förfarande. Men då ligger det äfven makt på att kunna skaffa tillräckligt antal lämpliga läkare, som äro specialister på

*Ang.
lönetillägg åt
underläkarna
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)*

Ang.
lönetillägg åt
underläkarna
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)

detta område; men jag tror, att vårt land i närvarande stund lider brist på sådana läkare. Då vi nu bygga flera dylika anstalter, till följd hvaraf det äfven fordras flera läkare, så gäller det att utbilda dugliga specialister; och då är det väl ej rätt att på detta sätt sätta deras löner så lågt, att man ej kan få tillräckligt många läkare att ägna sig åt denna sjukvård.

I likhet med den föregående talaren anser jag det vara mycket oklokt att här spara, då man redan börjat att i detta goda syfte nedlägga så betydande kostnader; och därför skall jag i likhet med honom yrka bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det är nog icke synnerligen svårt att kunna förutsäga, huru denna fråga kommer att behandlas här i kammaren och således också af Riksdagen; men jag anser mig dock böra säga några få ord till försvar för statsutskottet.

Vi ha, såsom jag förut yttrade, benägenhet att stödja våra hemställanden på föreliggande utredning, och så ha vi gjort äfven i detta fall.

Det är ådagalagdt genom hvad medicinalstyrelsen har yttrat i ärendet, att vid hospitalet i Vänersborg är det omöjligt att få underläkarplatsen besatt, med mindre än att en löneförbättring kommer till stånd. Men beträffande Kristinehamns hospital säger medicinalstyrelsen, att »vid hospitalet i Kristinehamn, där äfven en underläkartjänst vore inrättad, uppehöles densamma visserligen för närvarande af en kandidat, men det torde icke lida tvifvel, att äfven där vakans inom den närmaste tiden skulle uppstå.» Således, när medicinalstyrelsen skref detta, förelåg faktiskt icke detta behof, utan medicinalstyrelsen förutser, att det skulle komma att inträda. Statsutskottet har ansett det vara nog, att hvar dag har sin plåga och att vi således icke här i förväg borde bevilja ett anslag, som skulle kunna förutsättas först i framtiden bli behöfligt. Vi hade så mycket större skäl att göra detta, som det gått bra förut i tjugu års tid med den lön, som varit fastställd för denne underläkare.

Men jag förstår mycket väl anledningen till de svårigheter, som yppat sig vid hospitalet i Kristinehamn. Det har naturligtvis varit därför, att det visat sig vara förenadt med sådana svårigheter att få läkareplatserna vid hospitalet i Vänersborg besatta, att medicinalstyrelsen till och med måst annonsera dessa platser lediga med sådan löneförhöjning, som statsutskottet nu tillstyrkt. Det är då klart att äfven i fråga om andra dylika platser läkarna icke skulle vara sinnade att ta emot dem, förr än lönen blifvit förhöjd på samma sätt.

Skälet, hvarför statsutskottet icke kunnat förorda det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt beträffande Kristinehamns hospital är det, som jag nyss anförde, men är det så att det kan visas, att

behovvet kräfver en löneförbättring, så är det gifvet att jag för min del icke har så mycket emot den saken.

Men jag vill dock tillägga, att man icke behöfver befara, såsom ett par talare här gjorde gällande, att platsen vid Kristinehamns hospital i annat fall skulle kunna bli obesatt, ty Kungl. Maj:t har makt att förebygga detta genom att bevilja tillfällig löneförbättring, ehuru väl jag icke vill förorda att så skall ske. Men här är ju fråga om ett förslagsanslag, och Kungl. Maj:t saknar således icke utväg att tillägga denna löneförbättring, och man kan sålunda icke säga, att hospitalsvården genom bifall till utskottets förslag skulle bli mindre väl tillgodosedd.

Ingen skall heller kunna säga, att vare sig statsutskottet eller Riksdagen ställt sig afvoigt mot hospitalsvården i allmänhet, ty vi ha gjort mycket stora uppoffringar på detta område. Det är sålunda icke i någon mån ifrån den synpunkten, att vi skulle vara likgiltiga för denna sak, som utskottet kommit till det resultat, som här föreligger, utan det har berott på att de skäl, som förelågo, voro så svaga. Det är därför utskottet gjort sin hemställan om afslag på Kungl. Maj:ts framställning i den del, som nu är i fråga, och ber jag att få yrka bifall till denna utskottets hemställan.

Herr Wawrinsky i Saltsjöbaden: Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts proposition och statsutskottets hemställan i förevarande punkt ligger, såsom förut framhållits, däri, att, medan Kungl. Maj:t föreslår en tillfällig löneförhöjning åt underläkarna vid såväl Kristinehamns som Vänersborgs hospital, statsutskottet icke ville vara med om löneförbättringen åt underläkaren vid Kristinehamns hospital, men däremot tillstyrker löneförhöjningen vid Vänersborgs hospital.

Skälen till att statsutskottet ställt sig afvisande mot Kristinehamns hospital, äro, såsom nyss från statsrådsbanken framhölls, två. Det ena, att statsutskottet fruktar för konsekvenserna, då det antar att samma anspråk sedermera kunna komma att framställas från de öfriga hospitalen i riket. Det andra motivet är, att det icke skulle finnas något »tvingande skäl» till en sådan löneförhöjning.

Hvad det första skälet angår, så ber jag för min del att få säga, att jag i det afseendet delar statsutskottets mening. Jag tror mig mycket väl kunna antaga, att en sådan framställning kommer att göras äfven från annat håll, ja, jag tror mig med visshet kunna förutsäga detta. Ty förhållandena äro nu sådana, att vi icke längre kunna få några underläkare vid hospitalen för 2,000 kronor om året i lön.

Det andra skälet däremot kan jag alls icke medgifva vara berättigadt. Jag är öfvertygad om, att det helt och hållet är en chimär, då statsutskottet föreställer sig, att man skulle kunna få en underläkare vid hospitalet i Kristinehamn för den nuvarande aflönningen, och att således icke något tvingande skäl till en löneförhöjning

*Ang.
lönetillägg åt
underläkarne
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)*

Ang.
lönstillägg åt
underläkare
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)

skulle föreligga. Ja, jag vågar påstå, att detta är ett misstag af statsutskottet.

Jag ber nämligen få påpeka, såsom herr civilministern också framhöll, att underläkareplatsen vid Kristinehamns hospital i själfva verket är vakant sedan början af denna månad. Den var förut besatt med en medicine kandidat. Då medicinalstyrelsen i september förra året gjorde sin framställning om löneförhöjning kunde den endast förutse, att platsen snart skulle bli ledig, men visste intet därom med någon säkerhet. Det är skälet hvarför styrelsen endast uttalade fruktan för att platsen skulle bli obesatt; sedermera har styrelsen fått visshet om att platsen ej kan med nuvarande löneförmåner återbesättas. Medicinalstyrelsen sökte under senhösten genom annons två gånger att få sökande till denna plats, men ingen anmälde sig. Först i början af detta år, då styrelsen kunde upplysa om att framställning skulle göras till Riksdagen om löneförhöjning, först då anmälde sig en sökande, som tillträdde tjänsten på förordnande den 12 februari. Men han anmälde sig endast under det bestämda villkoret, att han skulle vara fri från befattningen, så vidt Riksdagen icke medgaf den ifrågasatta löneförhöjningen. Riksdagen kan således vara viss om, att samma dag Riksdagen fattar beslut om afslag på denna punkt af Kungl. Maj:ts framställning, kommer den unge läkaren att begära entledigande från sitt förordnande.

Nu kan man visserligen säga, att därigenom ingen skada skett, då vi ha en biträdande läkare kvar vid hospitalet. Detta är riktigt, men jag ber emellertid att få påpeka, att vid Kristinehamns hospital, om därvid medräknas länsparvilljongen, finnas icke mindre än 326 sjukplatser. Jag förmodar, att hvar och en, som vet huru sinessjuka behöfva tillses och behandlas, icke kan ifrågasätta, att en läkare skall kunna sköta 326 patienter. Om vi nu härmed jämföra det antal patienter, som de underordnade läkare vid de öfriga hospitalen ha att sköta, så skola vi finna, att detta antal utgör på hvarje läkare: i Uppsala 155, i Lund 126, i Stockholm 125, i Göteborg 230, i Nyköping 181, men här skulle det, som sagdt, bli 326. Detta förhållande är abnormt, men vi kunna vara öfvertygade om, att med de konjunkturen, som för närvarande äro rådande, kommer ingen läkare att söka underläkarebefattningen i Kristinehamn, så vida icke denna löneförhöjning, hvarom framställning gjorts, beviljas. Om skälen härtill ber jag att få säga några ord.

För det första har, såsom herrarne torde känna till, under de senare åren tillgången på examinerade läkare minskats år ifrån år. Det råder en sådan brist på unga läkare, att det för medicinalstyrelsen, som är skyldig att vid behof förordna extra läkare, ofta varit omöjligt att anskaffa nödiga läkarekrafter för fyllande af uppkomna vakanser. Redan däruti ligger en förklaring, hvarför det möter svårigheter att få dessa svagt aflönade platser på hospitalen besatta med ordinarie innehafvare.

Men därtill kommer en annan omständighet, nämligen att läns-lasaretten mer och mer börja skaffa sig underläkare. Dessa platser äro mycket mer meriterande än underläkarplatserna vid hospitalen och mången gång bättre aflönade, men framför allt mycket angenämare att sköta. Följaktligen går det jämförelsevis lätt att få underläkare på lasaretten, ty dit söka sig de unga läkarne, men till hospitalen vilja de icke.

Därtill kommer också något, som herr civilministern nyss antydde, nämligen att befodringsutsikterna för de unga läkarne vid hospitalen äro mycket dåliga, och bli allt sämre och sämre, ju flera hospital som komma till. Ty på hvarje hospital kommer endast en öfverläkare, men däremot två, tre eller till och med fyra underordnade läkare. Underläkarplatserna växa således i stigande proportion mot öfverläkarplatserna. Följaktligen minskas utsikterna för de underordnade läkarne att bli öfverläkare, och äfven detta gör, att de unga läkarne icke äro vidare benägna att slå in på denna bana, hvilken dessutom, såsom nyss påpekats, är förbunden med en ganska obehaglig och ansträngande tjänstgöring.

Redan förut har jag uttalat min öfvertygelse, att om ifrågasvarande underläkarebefattning i Kristinehamn skulle blifva obesatt, så skulle det helt säkert blifva omöjligt för de där anställda läkarne att sköta det stora antal sinnessjuka, som man annars har utsikt att där få vårdade. Och detta skulle så mycket säkrare blifva följden, som den fria formen för behandling af de sinnessjuka där tillämpas i vida större utsträckning än på något annat hospital i riket. Därmed menas, att de sinnessjuka behandlas mera fritt och icke inneslutas i celler eller åläggas andra tvångsmedel. Men en sådan anordning fordrar naturligtvis större personal och mera tillsyn af läkarne än den gamla tvångsmetoden. Under nu angifna förhållanden är det nödvändigt, för att nödig vård skall kunna beredas ett så stort antal sinnessjuka som 326, att det jämte öfverläkaren finnes åtminstone två andra läkare vid hospitalet. Af alla dessa skäl torde det blifva omöjligt för Kristinehamns hospital att, om icke behöfliga läkarekrafter stå till buds, mottaga så många sjuka, som afsedt varit. Och allt efter som de nuvarande patienterna utskrifvas, kommer man följlaktligen att nödgas neka att mottaga nya patienter, till dess läkarepersonalen vid hospitalet blir fulltalig. Med hänsyn till det stora antal personer, för hvilka inträde å hospital årligen sökes — den 1 februari i år var det ej mindre än 2,091 personer, som sökte men icke kunde erhålla plats å dylik inrättning — med hänsyn till detta missförhållande mellan antalet platser å hospital och sökande blir det uppenbart, att hvarje plats, som måste blifva obesatt, medför icke blott stor förlust för stat och kommun utan äfven stor skada för de sinnessjuka.

Jag tillåter mig därför fråga: Kan det verkligt vara lämpligt, att denna kammare, hvars ledamöter dock så väl böra känna till de svårigheter, som äro förenade med sinnessjukvården, särskildt å

Ang.
lönetillägg åt
underläkare
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)

landsbygden, att — säger jag — Andra Kammaren af obenägenhet att bevilja ett så obetydligt tillfälligt lönebidrag som 1,500 kronor skulle vilja utsätta landet för risken, att ett hospital komme att stå utan tillräcklig läkarevård och följaktligen måste neka att mottaga sinnessjuka till det antal, hvarför det där finnes platser tillgängliga? Jag kan icke tänka mig, att Andra Kammarerna skulle vilja vara med om att för denna lilla summa lägga hinder i vägen för beredande i största möjliga utsträckning af den sinnessjukvård, som så väl behöfves. Och jag tillåter mig därför, herr talman, att instämma med herr Hammarlund i hans yrkande om bifall till reservationen.

Herr Jönsson i Färeköp: Efter det yttrande, som den föregående ärade talaren hade, skulle jag egentligen kunnat afstå från ordet. Men jag vill erinra kammaren om att vi för ett fåtal år sedan beviljade nära en och en half million kronor till utvidgning af Kristinehamns hospital. Och visar det sig redan nu vara för-enadt med svårigheter att tillsätta ifrågavarande underläkarebefattning vid hospitalet, så kan det omöjligen blifva mindre svårt, när denna utvidgning ägt rum för att bereda plats åt ytterligare några hundra patienter. Jag tror därför, att det vore förståndigare att i tid söka anskaffa dugliga läkare för Kristinehamns hospital än att vänta därmed, till dess den beslutade utvidgningen hunnit fullbordas.

Det var endast denna erinran jag ville göra.
Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Elowson: Herr talman! Initiativet till hospitalsväsendets förbättring har för åtskilliga år sedan utgått från Riksdagen. Under en följd af år har Riksdagen beviljat millioner till hospitalsbyggnader. Då förefaller det mig underligt, såsom äfven förut här blifvit anmärkt, om man skulle kunna vägra detta anslag på 500 å 1,500 kronor och därigenom anordna det så, att det blefve otillräcklig läkarevård för de sinnessjuka. Jag tror, att det skulle vara en misshushållning att icke anvisa detta belopp.

En talare på dalabänken, en ärad ledamot af statsutskottet, anförde såväl i detta sammanhang som i en föregående punkt, att statsutskottet fattat sitt beslut med afseende å den föreliggande utredningen. Jag tror gärna, att så skett. Då jag läste Kungl. Maj:ts framställning i denna fråga, sedan medicinalstyrelsen såsom sakkunnig myndighet afgifvit utlåtande, fann jag för min del, att utredningen angående behovet af ökning af lönen åt underläkaren i Kristinehamn var lika tydlig som utredningen angående samma behof i Vänersborg. Den enda skillnaden, jag kunde finna, var, att utredningen rörande Vänersborg var litet mera i detalj utförd. Men sakförhållandet var lika på båda ställena.

Nu ber jag att få erinra därom, att kammaren från statsråds-

bänken fått upplysningar om att det verkligen föreligger svårigheter att besätta underläkareplatsen vid Kristinehamn med vederbörlig person. Utskottet har, såvidt jag finner, kommit till det resultat, att det föreligger en viss fara för precedensfall. Jag har litet svårt att fatta denna logik. Det är fråga om två underläkare vid Vänersborg och en i Kristinehamn. Och då har utskottet tillstyrkt två i Vänersborg, men afstyrkt en i Kristinehamn. Skulle man frukta ett precedensfall — hvilket väl icke gärna kan komma i fråga, då det här afses en provisorisk anordning — skulle man hafva sagt ifrån, att det bör blifva endast en underläkare i Vänersborg och en i Kristinehamn. Detta är emellertid, mina herrar, icke något som jag skulle önska. Jag tror, att talet om precedensfall saknar befogethet, då det endast är fråga om en provisorisk anordning.

Man har sagt, att underläkaren behöfver en högre aflöning. Det är helt naturligt, då det är fråga om psykiatri. Han kan och bör då icke sysselsätta sig med annan läkarevård. Annorlunda kan det ställa sig i en universitetsstad, där man kan såsom underläkare använda en icke legitimerad läkare, en medicine kandidat, som under läkarens tillsyn kan sköta denna befattning och samtidigt bedrifva sina studier. Men hvarken i Vänersborg eller Kristinehamn kan en medicine kandidat med framgång bedrifva några examensstudier. Jag tror därför, att det är lämpligt att en läkare, som får anställning i hospitalsvård, helt och hållet ägnar sig däråt och att han följaktligen bör få så stor aflöning, som är passande för hans kall.

Den ärade dalarepresentanten gjorde en antydning, som synes mig från en statsutskottsledamots mun vara ganska egendomlig. Han sade, att Kungl. Maj:t icke saknade medel att bestrida de kostnader, hvarom här vore fråga. Jag vill icke tillråda Kungl. Maj:t att af omhänderhafvande medel öka tjänstemännens löner utan Riksdagens hörande. Jag tror, att det icke vore lämpligt att gå till väga på detta sätt.

Med stöd af den utredning, som föreligger, och på grund af hvad jag haft äran anföra, skall jag, herr talman, bedja att få yrka bifall till reservationen och afslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Svensson* i Skyllberg, *Byström*, *Hellgren*, *Gustafsson* i Sjögesta, *Berglund* och *Hörnsten*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det herr talmannen gifvit proposition å de därunder förekomna yrkandena, afslog kamraren utskottets hemställan och biföll i stället den af herr E. Fränckel med flere vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 10—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
lönertillägg åt
underläkare
vid Väners-
borgs och Kri-
stinehamns
hospital.
(Forts.)

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
förvaltnings-
bidrag till
sjukkassor.*

Efter föredragningen häruppå af *punkten 18*, angående förvaltningsbidrag till sjuk-kassor m. m., begärdes ordet af

Herr Thylander, som anförde: Då Riksdagen 1903 hade att behandla en lag om försäkringsrörelse här i landet, rådde det inom Riksdagen tvekan om huruvida föreningar, som voro grundade för själfhjälps eller understöd, skulle inrangeras under försäkringslagen. Denna tvekan gjorde, att Riksdagen beslöt att icke inordna dessa föreningar under försäkringslagen. Men samtidigt därmed skref Riksdagen till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till lag angående reglerande af dessa föreningars verksamhet. Denna Riksdagens skrifvelse föranledde Kungl. Maj:t att den 20 juli 1903 tillsätta en kommitté, som skulle taga denna fråga under öfvervägande och dels afgifva yttrande om hvilka föreningar som kunde hänföras till denna kategori, dels också inkomma till Kungl. Maj:t med förslag i ämnet. Denna kommitté har nu sitt förslag färdigt, ehuru det ännu icke blifvit utdeladt till Riksdagens ledamöter. Jag har emellertid under hand fått ett exemplar af betänkandet. Där heter det i 1 § 1 mom. af det uppgjorda förslaget till lag om understödsföreningar: »Förening för inbördes lif-försäkring, sjukhjälp eller annat dylikt understöd, hvars verksamhet icke afser affärs-mässigt bedrivande af försäkringsrörelse, skall registreras enligt denna lag».

Den kommitté, som har framställt detta lagförslag, har menat, att alla föreningar, af hvad slag de vara må, så snart de afse att åstadkomma understöd eller själfhjälps, skola inrangeras under samma lag. Sjuk- och begravningskassainstitutionen kommer således också in under denna lag.

Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att Riksdagen i den skrifvelse, som 1903 afläts till Kungl. Maj:t, infört en särskild passus med afseende på dessa föreningars verksamhet. Sedan i skrifvelsen citat ur högsta domstolens yttrande i frågan blifvit anfördt, säger Riksdagen: »Af denna redogörelse framgår, att det mött stora svårigheter att beträffande ifrågavarande slag af försäkringsanstalter angifva gränsen för lagens tillämplighetsområde. Dessa svårigheter äro en följd af de skilda former, hvarunder dessa talrika anstalter förekomma. I fråga om sjuk- och begravningskassor kan man erhålla åtskilliga upplysningar härutinnan af de genom civildepartementet offentliggjorda årliga redo-

görelserna angående registrerade sjukkassors verksamhet.» Och så heter det längre ned i skrifvelsen: »Huruvida dylika kassor äro att hänföra till understödsföreningar i egentlig bemärkelse, anser Riksdagen kunna starkt ifrågasättas.

Det rådde således en mycket stor tvekan inom Riksdagen redan då, huruvida sjuk- och begravningskassorna skulle inrangeras under samma lag som de mångskiftande understödsföreningar, hvilka arbeta i vårt land. Men icke desto mindre har kommittén föreslagit att under samma lag ställa sjuk- och begravningskassor samt öfriga understödsföreningar. Och den anför i motiveringen till sitt förslag följande såsom stöd för sin åsikt i detta fall: »Såsom af ofvan återgifna delar af Riksdagens skrifvelse framgår, har Riksdagen, ehuru väl dess framställning närmast föranledts af de föreningars förhållanden, hvilka drifva lifförsäkringsrörelse i en eller annan form, icke varit främmande för den tanken, att en lagstiftning af det slag, hvarom Riksdagen hemställt, icke finge inskränkas till att omfatta allenast dylika föreningar, utan borde komma att afse alla de föreningar, som i den allmänna uppfattningen hänföras under begreppet understödsföreningar.»

Denna tanke ligger också till grund för kommitterades förslag. Kommitterade hafva alltså utgått från den förutsättningen, att äfven sjukkasseverksamheten i vårt land vore af den art, att den kunde fullt inrangeras under samma slags verksamhet, som t. ex. lifförsäkringsföreningarne utöfva. Man kan nu visserligen säga, att båda dessa slag af föreningsverksamhet äro i mångt och mycket likartade, men ser man något närmare efter, så framgår med tämligen stor tydlighet, att om sjukkasseverksamheten inrangeras under samma lag som alla dessa öfriga understödsföreningar, af hvad namn och slag de vara må, så kommer sjukkasseverksamheten bestämdt att inpassas i en tvångströja, där den rörelsefrihet, som denna verksamhet så väl behöfver, blir alltför mycket begränsad. Den har till dato rört sig i det närmaste på frivillighetens väg, och därunder har den utöfvat en verksamhet, som till sina följder är värd all uppmärksamhet från myndigheternas sida. Denna verksamhet har visserligen, kan man säga, utöfvats i det tysta, men dock på sådant sätt, att den trängt ned i samhällets djupaste lager. Den har där åstadkommit det underbara, att i sådana hem, där nöd och sjukdom trängt sig in, där kan man, så snart man är försäkrad i en sjukkassa, undanröja en hel del af de hinder, som eljest uppresa sig emot ett medicinskt ingripande, och som just förorsakas af fattigdom, nöd och elände.

Men sjukkasseväsendet har gifvit oss något ännu mera: det har gifvit ett kraftigt handtag åt det sanitära arbetet inom vårt land. Man har, i synnerhet inom större folkcentra, kommit till insikt om, att sjukkasserörelsen lämnar en kraftig hjälp emot sådant elände, som smuts, nöd, slapphet och mera dylikt, som trycker ned en fattig familj, förorsakar, och därför förtjänar denna rö-

*Ang.
förvaltnings
bidrag till
sjukkassor.
(Forts).*

*Ang.
förvaltnings-
bidrag till
sjukkassor.
(Forts.)*

relse, att statsmyndigheterna ägna den en särskild hänsyn, en särskild vård. En sådan tillsyn och en sådan vård, hvaraf sjukkassee rörelsen förvisso är i behof, skulle icke komma densamma till del genom en sådan lag som den, hvartill förslag nu är under utarbetande. Att så kommer att blifva fallet, det är min lifliga öfvertygelse, så mycket mer som sjukkassee verksamheten går i en helt annan riktning än t. ex. den jämväl frivilliga lifförsäkringsrörelsen, i det att den förra går ut på att just den hjälpbehöfvande, den i ekonomiskt afseende mindre lyckligt lottade delen af samhället, skall eggas och manas till själfhjälp, till sparsamhet, för så vidt det öfver hufvud taget för dem finnes någon möjlighet att spara något för nödens stund. Härigenom gör sjukkassee rörelsen kommunerna och staten en mycket stor tjänst, och om det därför bör ligga i det allmännas intresse att understödja densamma, bör på samma gång tillses, att detta sker på ett varsamt och i öfrigt efter förhållandena lämpadt sätt. Ett förslag till särskild, för sjukkassee rörelsen erforderlig lag — och af en sådan är denna rörelse i så ofantligt stort behof för närvarande — bör därför komma fram i en helt annan riktning än ett förslag till lag, som har till uppgift att reglera den frivilliga lifförsäkringsverksamheten inom vårt land. Det är min fullkomliga öfvertygelse, att det senare slaget verksamhet kan vara till nytta nästan uteslutande endast i sådana fall, där icke nöd och fattigdom hunnit tränga sig in, utan där man tvärtom har ekonomisk möjlighet att skaffa sig en förbättrad ställning för olika tillfällen här i lifvet.

Jag anser därför, att — ehuru jag inte vill, för att icke trötta kammaren, ingå på någon närmare kritik af lagförslaget i fråga — det är af stor betydelse, att, medan frågan ännu ligger i ett förberedande stadium, det säges ifrån, att den blifvande lagen för sjukkassee väsendet bör vara fristående och erhålla en sådan affattning, att den lämnar sjukkassee rörelsen en kraftig hjälp, ett efter behofvet afpassadt nödigt stöd. Denna rörelse har nämligen i närvarande stund kommit i ett sådant läge, att den är för närmaste framtiden i behof af en sådan lag. Jag vill med några ord belysa detta. Man har inom sjukkassee väsendet litet hvarstans — i synnerhet i större folkcentra, men äfven i medelstora, ja, till och med ganska små städer — börjat med något, som kan kallas sjukkassee väsendets centralisering. Denna har naturligtvis först till uppgift att vara ett ömsesidigt stöd för de olika sjukkassee sorna på platsen, men också en annan uppgift. Man vill nämligen söka få genomförd den principen, att alla sjukkassee inom hela landet må komma att stå i ett visst samband med hvarandra.

Vi tänka oss t. ex., att en person, som är medlem af en sjuk-kassa, måste flytta från en ort till en annan, långt aflägsen från den förra. Han skulle då kanske bli tvungen att utträda ur den sjuk-kassa, som han ju kan tänkas hafva tillhört ända till ett 30-tal af år. Skulle han därefter vilja inträda i den sjuk-kassa, som

förefinnes å den ort, dit han flyttat, så skulle han, då intet samband mellan sjukkassorna i landet förefunnes, blifva på grund af sin höga lefnadsålder nödsakad erlægga en hög inträdesafgift eller kanske till och med på grund af sin höga ålder blifva vägrad inträde i någon sjukkassa. Han skulle däremot slippa erlægga inträdesafgift, om alla sjukkassorna stodo med hvarandra i den förbindelse, jag nu antydt. Det är visserligen sant, att personen i fråga måhända skulle kunna få stå kvar i den sjukkassa han förut tillhört, men härigenom vållas ganska stora svårigheter, såsom beträffande kontroll, sjukbesök och läkarvård med mera dylikt. Denna erfarenhet har man gjort sig till godo på andra håll, såsom i vårt grannland Danmark. Där finnes en »sjukkasselag», som är utfärdad år 1892 och således årsbarn med vår nuvarande lagstiftning i samma ämne.

*Ang.
förvaltnings
bidrag till
sjukkassor.
(Forts.)*

I den danska lagen är det så anordnadt, att en person, som en gång blifvit medlem af en sjukkassa, aldrig någonsin under hela sitt lif behöfver gå miste om sina rättigheter, äfven om han flyttar från en ort till en annan. Han kan, hvar han än i hela landet kan komma att vistas, öfverflytta sitt medlemskap från en sjukkassa till sjukkassan å den ort, dit han flyttat, utan att för inträde i den senare kassan behöfva erlægga någon ny inträdesafgift. Denna anordning har verkat synnerligen framgångsrikt för den danska sjukkasserörelsen.

I detta sammanhang ber jag att få påpeka ett förhållande, som tämligen tydligt gifver sig till känna i det senast utdelade häftet — det för år 1902 — af statistiken öfver sjukkaserverksamheten i vårt eget land. Enligt detta häfte funnos då 1,742 inregistrerade sjukkassor, hvilkas sammanlagda medlemsantal utgjorde 321,325 personer. Jämför man nu dessa sjukkassors och deras medlemmars antal med motsvarande antal i Danmark för samma år, enligt därom offentliggjorda uppgifter, så skall man finna, att blott omkring sex procent af Sveriges befolkning äro sjukförsäkrade, under det åter icke mindre än femton procent af Danmarks befolkning åtnjuta denna fördel. Det lider intet tvifvel, att denna de danska sjukkassornas framgångsrika verksamhet har sin djupaste orsak i den förträffliga sjukkasselag, som där finnes, och som blifvit så afpassad, att den kan gifva sjukkasserörelsen det stöd, densamma så väl förtjänar. I detta afseende skulle jag nog kunna anföra hvilka de förtjänster äro, som den danska sjukkasselagen har framför vår egen, men jag vill icke trötta kammaren därmed.

Jag skall nu öfvergå till anslagsfrågan, sådan den nu föreligger på Riksdagens bord. Af innehållet i den nu föredragna punkten finner man, att villkoren för erhållande af statsbidrag äro två. Det ena är, att sjukkassan skall vara registrerad, och det andra, att sjukkassan skall under det föregående året hafva haft egna inkomster, uppgående till minst lika mycket som det begärda förvaltningsbidragets belopp. Nu har man beträffande detta sista under

Ang.
förvaltnings-
bidrag till
sjukkassor.
Forts.)

årens lopp gjort en erfarenhet, som här förtjänar att framhållas, och detta är det abnorma förhållande, som uppstår, när en och samma person är på en gång sjukförsäkrad i flere olika sjukkassor, två, tre, ja, ända till fyra sådana eller däröfver. Alla dessa sjukkassor kunna komma i åtnjutande af statsbidrag för ifrågavarande persons medlemskap. Om nu dessa kassor äro t. ex. fyra till antalet och hvar och en af dem har ett medlemsantal af 100 eller därunder, så får hvarje kassa i bidrag 1 kr. 50 öre för personen i i fråga. Med andra personer åter är förhållandet det, att de icke ha råd att stå i mer än *en* sjukkassa, och för en sådan person behöfver staten — när sjukkassans medlemsantal är högst till och med 100 — ej betala mer än 1 kr. 50 öre. Den, som sålunda har råd att vara med i fyra sjukkassor, kostar således staten 6 kronor i bidrag, under det att den, som är medlem af blott en enda sjukkassa, kostar staten blott 1 kr. 50 öre. Detta har naturligtvis sin orsak däri, att statsbidraget utgår i sin nuvarande form. En omläggning af denna form är därför nödvändig, och det torde icke vara förmätet, om man uttalar den önskan, att i en blifvande sjukkasselag inryckes en passus, som reglerar anslagsfrågan så, att detta kommer att verka rättvist. Ty det är gifvet, att i en större stad, där många sjukkassor finnas, har en person tillfälle att blifva medlem af flere sådana, men på landsbygden och i mindre folkcentra kan så icke ske. Statsanslagets fördelning bör därför vara tämligen jämn öfver hela landet, om ett rättvist stöd åt sjukkasseverksamheten skall åstadkommas. Jag vågar därför uttala det önskemålet, att, när en gång lagförslaget ligger på Riksdagens bord, man måtte tänka på fördelen af att i lagen få inryckt någon bestämmelse, som reglerar, hur statsanslaget skall utdelas och användas, äfvensom andra villkor för detta statsbidrags utlämnande, än som nu äro upptagna i statsutskottets förslag.

Jag har redan sagt, att jag för min del anser sjukkasseväsendet vara af ofantligt stor betydelse, och jag har mig bekant, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet redan haft anledning fästa sin uppmärksamhet vid denna stora fråga. Jag har mig också bekant, att han ställer sig mycket välvillig gentemot i denna fråga framkommande önskemål, på det att ett blifvande lagförslag skall blifva så väl genomtänkt som möjligt. Därför vågar jag uttala den önskan, att en omsorgsfull granskning och uppmärksamhet må ägnas åt det lagförslag, som en gång skall ligga på Riksdagens bord, så att sjuk- och begravningskassornas verksamhet genom detta lagförslag får ett så godt stöd som möjligt. Jag har naturligtvis, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till statsutskottets hemställan, men jag har velat begagna tillfället att, medan denna lagstiftningsfråga ännu befinner sig i ett förberedande stadium, anföra hvad nu sagts vid det förevarande ärendets behandling, viss om, att kammaren öfverser med min dristighet i detta hänseende.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkterna 19--26.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27, angående anslag till anläggning af nya vägar m. m., föredrogs härefter; och yttrade därvid

*Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.*

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Jag kan ej underlåta att uttala mitt beklagande öfver, att Norrlandskommitténs förslag i fråga om förändrade villkor för erhållande af understöd från de af Riksdagen anvisade anslag till vägbyggnader icke vunnit anslutning hos Kungl. Maj:t.

Kommittén har med sitt förslag åsyftat att åvägbringa en rättelse i det missförhållande, som i fråga om fördelningen af detta anslag särskildt drabbar Norrland. Som herrarne veta, pågår i Norrland ett intensivt vägbyggnadsarbete. Under 10-årsperioden 1891—1900 byggdes i de 4 norrländska länen vägar till en sammanlagd längd af 163 mil, under det att i det öfriga Sverige, mellersta och södra Sverige, byggdes tillsammans 165 mil.

Kostnaderna för vägarna utgjorde i de 4 norrländska länen, om jag minnes rätt, något öfver 5 millioner kronor, i det närmaste lika med kostnaderna i mellersta och södra Sverige med dess nära 7 gånger så stora folkmängd; man kan icke gärna undgå att tycka, att det vore rättvist, om dessa hårdt betungade län finge samma bidrag både i formellt och reellt hänseende som det öfriga Sverige. Men det är ju så, att af denna utgift på omkring 5 millioner kronor återfå de 4 norrländska länen endast 2,400,000 kronor, d. v. s. icke fullt hälften af kostnaderna, under det att mellersta och södra Sverige med sin många, många gånger lättare vägbörda återfått $\frac{2}{3}$ af kostnaden.

Anledningen till detta missförhållande är att söka däri, att statsbidraget utgår med $\frac{2}{3}$ af den *beräknade* kostnaden, icke af den *verkliga* kostnaden. Statsmakterna hafva nämligen utgått därifrån, att den beräknade kostnaden och den verkliga skulle i hufvudsak sammanfalla. Detta göra de också nästan undantagslöst i mellersta och södra Sverige. Därför hafva också dessa landsdelar fått sitt lagstadgade understöd. Men i Norrland har den verkliga kostnaden i betydlig grad öfverstigit den beräknade. De 4 norrländska länen hafva således under dessa 10 år fått vidkännas en utgift af 1,200,000 kronor öfver den beräknade kostnaden och hafva således fått erlægga 800,000 kronor, som eljest skulle i statsbidrag hafva utgått af staten. Detta missförhållande har Norrlandskommittén tagit i beaktande och sökt rätta detsamma. Vi hafva föreslagit att statsbidraget skall utgå efter pröfning icke allenast af den *beräk-*

*Jag.
anslag till
anläggning af
nya vägar
n. n.
(Forts.)*

nade kostnaden, utan också af den *verkliga* kostnaden. Länsstyrelserna i de norrländska länen, som hörts öfver detta förslag, hafva samtliga tillstyrkt detsamma. De två myndigheter, som afstyrkt förslaget, äro kammarkollegium och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och de säga, att orsaken till detta missförhållande ligger däri, att kostnadsförslagen till dessa vägar vanligtvis uppgjorts flera år förut. Under mellantiden stegras prisen å materialier och dagsverken.

Och detta gör, att när vägarna skola byggas, blifva de dyrare, än man beräknat. Ja, det är *en* sida af saken, men det är icke den *enda* orsaken till detta missförhållande. Det är en *annan* sak, som mycket bidrager därtill, nämligen det förhållandet, att kostnadsförslagen icke tagit tillräcklig hänsyn till de faktiska förhållandena i orten. Jag har hört ledamöter af vägstyrelser ofta beklaga sig öfver, att vederbörande tjänstemän, som i första hand uppgöra kostnadsförslaget, hafva satt priserna å materialier och dagsverken mycket, mycket lägre, än de faktiskt gällt i orten, och detta oaktadt vunna upplysningar. Detta tjänstemännens förfarande har berott därpå, att de ansett, att de uppgifna priserna varit för höga och nedsatt dem till hvad de funnit skäligt.

På detta sätt får man ett *fantasikostnadsförslag*, men icke ett kostnadsförslag, som är öfverensstämmande med de verkliga förhållandena. Nu har emellertid staten en mycket, mycket god regulator på att dessa kostnader icke göras onödigt dyra däri, att hvarje vägbyggnad, som företages, måste ställas under en af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ställd arbetsledare, som under hela tiden öfvervakar arbetet, och som således har godt tillfälle att efterse, att arbetet verkligen utföres korrekt och utan onödiga kostnader.

Jag sade, att det är att beklaga, att Kungl. Maj:t icke velat ansluta sig till kommitténs förslag, men Kungl. Maj:t har sagt endast, att han icke *för närvarande* vill göra det, och jag ser däri anledning till förhoppning, att Kungl. Maj:t icke velat helt och hållet begrafva frågan. Frågan är verkligen för stor för att få hvila alltför länge. Detta intensiva vägbyggnadsarbete, som pågår i Norrland, det är icke slut, utan blir större och större för hvarje år. De upplysningar, som Norrlandskommittén erhöi från vederbörande länsstyrelser, gifvo vid handen, att de under den närmaste tiden förestående vägbyggnadsarbetena äro oerhördt stora i jämförelse med hvad förut varit fallet. Sålunda förestå inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län vägbyggnadsarbeten, som äro oundgängligen nödvändiga för den allmänna samfärdseln, till en sammanlagd väglängd af 100 mil inom hvar och ett af dessa län. Och det är gifvet, att om dessa missförhållanden få fortfara och utveckla sig, så bli förhållandena rent af olidliga. Det är just med anledning häraf, som jag vågar göra en varm vädjan till herr civilministern att ännu en gång taga denna fråga i allvarligt öfvervägande och bepröfvande. Vill man verkligen aflägsna de svå-

righeter och olägenheter, som föranledt Norrlands själfägande befolkning att lämna sina hem, bör man snart gå från ord till handling.

Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Hörnstén*, *Emthén*, *Öberg*, *Karlsson* i Mo, *Svensson* i Bondön, *Jonsson* i Lycksele, *Zimdahl*, *Lundström*, *Carlsson* i Malmberget, *Berglund*, *Andersson* i Baggböle, *Enander*, *Eriksson* i Rödsta och *Wijk*.

Herr Lindhagen: Herr talman! Herr Kronlund har berört en fråga, som bör åtminstone i någon mån beaktas. Jag är visserligen icke så noga inne i den delen af ämnet, som han berörde, men jag vill i alla fall understryka, att civilministern på sätt och vis tillmötesgått Norrlandskommitténs framställning, i det att han visserligen uttalat sig för ett annat förfaringssätt än det, som af kommittén föreslagits, men likväl gjort ett uttalande i samma riktning. Jag är emellertid icke fullt öfvertygad om att det af honom föreslagna sättet skulle leda till det af honom afsedda ändamålet. För öfrigt tror jag, att den mot kommitténs förslag gjorda anmärkningen, att detsamma skulle leda till mindre noggranna kostnadsberäkningar, knappast kan vara riktig, då, som man vet, dessa kostnadsberäkningar nästan undantagslöst uppgöras af en tjänsteman i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt kontrolleras och granskas af samma myndighet.

Men orsaken, hvarför jag egentligen begärde ordet, var den, att jag önskade beröra en annan del af herr civilministerns yttrande. Norrlandskommittén har varit i tillfälle att erfara, huru oerhördt betungad befolkningen uppe i Norrland är därpå, att en mängd vägar byggas öfver öde fjäll och skogar och i trakter med gles befolkning och att staten hänsynslöst ålägger den ringa befolkningen att såväl, såvidt på den ankommer, bygga dessa vägar som ock att underhålla desamma. Från denna regel har åtminstone under de senaste 20 åren funnits endast 4 undantag, nämligen 1:o) den s. k. militärvägen från Glommerträsk; 2:o) den s. k. mellanriksvägen genom Tärna socken; 3:o) vägen till Arvidsjaur och 4:o) vägen till Karesuando. Dessa vägar hafva nämligen byggts helt och hållet af staten, men hela underhållet har lagts på befolkningen, och den, som fått endast en liten inblick i sakernas läge, kan icke annat än falla i förvåning öfver befolkningens tålmodighet och villighet att låta sig påläggas och utan knot öfvertaga en så kolossal börda, en börda, hvarom vi här nere icke hafva den ringaste föreställning. Nu har emellertid Norrlandskommittén föreslagit, att man skulle, mer än hittills, se till, huruvida icke dylika vägar, d. v. s. militärvägar, mellanriksvägar och vägar öfver öde fjäll och skogar, borde byggas af staten, och huruvida icke staten borde äfven deltaga i underhållet. Så har åtminstone hittills icke varit fallet. Myndigheterna i allmänhet hafva förkla-

Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

rat denna sak vara behjärtansvärd. Den enda myndighet, som stått tvekande, är kammarkollegium, som, såvidt militärvägar anginge — men icke beträffande de andra slagen af vägar — framhållit, att ett allmänt uttalande af det innehåll, kommittén föreslagit, icke vore lämpligt, utan att hvarje särskildt fall borde prövas för sig. Det är detta yttrande, som herr civilministern godkänt och följt, och han har hänfört kammarkollegii uttalande icke blott till militärvägarna, utan äfven till de öfriga omnämnda vägslagen. Han yttrar: »Beaktansvärda skäl tala väl för att utgifterna för anläggning och underhåll af nu ifrågavarande vägar böra af statsverket bestridas, men frågan härom synes mig framgent liksom hitintills böra bero på särskild pröfning af hvarje föreliggande fall. Vid sådant förhållande föranleder icke kommitténs nu berörda förslag till något omedelbart åtgörande i sammanhang med behandlingen af förevarande anslagsfråga.» Nu tror jag icke, att här i sak föreligger så stor meningsskiljaktighet mellan kommittén och herr civilministern, ty det är alldeles klart, att kommittén icke menat, att man skall helt allmänt uttala, att en del vägar på vissa ställen skola byggas och underhållas af staten, utan man finge naturligtvis i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida detta borde vara fallet eller icke. Kommittén har nog i detta afseende icke menat annat än kammarkollegium och herr civilministern. Det kan väl nämligen icke vara meningen, att man i vissa fall skall pröfva, huruvida man skall vara billig eller obillig, utan man bör väl se till, att denna grundsats tillämpas i alla fall, där så kan anses billigt. Emellertid föreligger åtminstone i formellt afseende en skillnad emellan kommitténs och civilministerns uttalande, då civilministern säger, att frågan om kostnaderna för dessa vägars anläggning och underhåll synes honom »framgent liksom hitintills böra bero på särskild pröfning i hvarje föreliggande fall.» Det har nämligen ingalunda varit kommitténs mening, att en sådan pröfning skulle ske »liksom hitintills», utan kommittén har afsett, att denna pröfning skulle ske på ett helt annat sätt och efter andra grunder än hitintills, så att allt flere vägar måtte blifva likställda med de af mig omnämnda fyra vägarne, såvidt rörer underhållskostnaden, och kommittén skulle naturligtvis gärna hafva sett ett dylikt uttalande äfven från regeringens sida. Det kan ju också hända, att något sådant varit civilministerns mening, ehuru den icke kommit till uttryck i den kungl. propositionen, och jag förstår så väl, att man icke i brådskan kan ingå i detaljer och alltid väga orden så noga, men jag kan dock icke underlåta att uttala, att civilministern i denna fråga, som visserligen är en detaljfråga, men som dock djupt ingriper i befolkningens ekonomi, kunnat vara mera medryckande. Att emellertid civilministern i viss mån tenderat åt samma håll som kommittén, framgår af hans uttalande längre fram, då han säger, att det är hans afsikt att med det snaraste föranstalta om en undersökning, huruvida icke den stora militärvägen från Gelli-

vare skulle befinnas böra delvis underhållas af statsverket, samt tillägger, att denna utredning äfven skulle komma att omfatta möjligen andra vägar. Jag tager nämligen för gifvet, att med detta uttryck »möjligen andra vägar» icke afses endast, att undersökningen möjligen skall komma att omfatta äfven andra vägar, utan att meningen är, att man mycket noga skall se till, om icke möjligen andra vägar böra falla under de nya bestämmelserna och att man i alla fall, där en sådan möjlighet förefinnes, skall se till, att så blir förhållandet. Jag vill i sådant hänseende fästa herr civilministerns uppmärksamhet på att låta undersökningen omfatta t. ex. den del af mellanriksvägen, som sträcker sig från Stensele öfver Ume älf och till Tärna socken. I afseende å denna väg har befolkningen i administrativ väg blifvit ålagd att bygga en mycket dyrbar bro af stål, att bidraga med en tredjedel af kostnaden för vägens byggande samt att för framtiden underhålla vägen; och jag har hört, att denna börda är alldeles oerhördt tyngande, ja, rent af ruinerande för många människor. Min framställning äsyftar därför endast, att herr civilministern benäget måtte taga denna sak under öfvervägande, så att frågan icke, såsom förhållandet måste blifva med många detaljfrågor inom ett departement, kommer att begravas, utan att han måtte inlägga all kraft på att denna angelägenhet måtte blifva fullständigt ordnad.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr Sjö: Jag kan icke neka till, att de siffror, som den förste talaren framlade beträffande väganläggningarna i Norrland, voro beaktansvärda. Han framhöll emellertid också, att de kostnader, som man för dylika ändamål måste underkasta sig i de södra delarna af Sverige, icke voro jämförliga med dessa stora belopp, som man måste utgifva i Norrland, men det torde nog också hända, att man jämväl i södra Sverige gör stora uppoffringar för väganläggningar och för sådana väganläggningar, till hvilka man icke begär några statsanslag. Jag kan i detta fall nämna, att inom det vägdistrikt jag tillhör har man intagit icke mindre än omkring 20 mil nya vägar i vägdelningen och enligt förbindelser, som afgifvits till vägstyrelsen, åtagit sig att inom viss tid hafva dessa vägar i sådant skick, att de kunde ingå i vägdelningen. Skulle detta arbete hafva utförts med statsmedel, kan jag försäkra herrarna, att kostnaden därför hade uppgått till flera hundra tusen kronor. I Norrvidinge härad, i Kronobergs län, som är beläget blott några få mil ifrån den plats, där jag bor, har man under senare åren beslutat att med statsanslag och vägdistriktets bidrag förbättra och omlägga vägar för att intagas i den där pågående vägdelningen, och man har, om jag minnes rätt, kommit upp till ett kostnadsförslag på omkring 230,000 kr. Detta härad är dock icke mera än en tredjedel så stort som Konga härad, och då kunna herrarna väl förstå, att man i Konga härad åtagit sig så stora bör-

Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

dor, att de, om de skulle uppskattas i penningar, skulle gå till högst afsevärda belopp. Men man har ansett, att allt hvad staten gör, vare sig vägar eller annat, blir alltför dyrt, och man har trots, att man skulle kunna utföra arbetet med den tredjedel af kostnaden, som kommunerna, om statsbidrag erhöles, i allt fall skulle få betala, hvartill kommer, att arbetet skulle blifva raskare utfördt.

Af hvad jag nu nämnt framgår, att man icke får påstå, att det blott och bart är i norra Sverige man gör så stora uppoffringar för vägunderhållet, utan att man också i de södra delarna af landet gör mycket i detta hänseende och särskildt mycket, hvartill man icke begär statsanslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Wiklund: Herr talman, mina herrar! På samma gång, som jag instämmer i det anförande, som den förste talaren hade, kan jag icke underlåta att inlägga en liten gensaga mot den motivering, som af utskottet användts i denna punkt. Sedan nämligen utskottet erinrat därom, att förlidet års Riksdag i fråga om väganläggningen inom Enontekis socken af Norrbottens län uttalat sig för en vägbredd af allenast 3,6 meter, fortsätter utskottet i nästa stycke:

»Det synes utskottet med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke samfärdselförhållandena särskildt i de norra delarna af landet skulle af anslaget draga större fördel, därest i mindre lifligt trafikerade trakter vägarnas bredd, i likhet med hvad i nyssnämnda särskilda fall ägt rum, minskades.» För min del har jag en annan uppfattning än utskottet i detta afseende, nämligen att alla vägar, som byggas med allenast 3,6 meters bredd, äro misslyckade företag. De blifva genom denna inskränkning i bredden svåra att trafikera, och den minskade kostnad, som möjligen uppstår vid vägens byggande, återfaller på de väghållningsskyldige i form af ökad vägunderhåll. Allra minst tror jag, att man bör sätta i fråga att minska vägbredden i Norrland. Där finnas nämligen inga öfverflödiga vägar, utan när en sådan bygges där, är den högst nödig och nyttig, och vägarna där utgöra förbindelseleder mellan större, centralt belägna platser. Det är då alldeles tydligt, att dessa vägar måste blifva mycket starkt trafikerade, och då behöfva de också större bredd än 3,6 meter. Jag anser följaktligen, att inga allmänna vägar böra byggas med endast 3,6 meters bredd, men då utskottets här gjorda uttalande möjligen kan leda därhän, att vederbörande skulle komma att mera än hvad som nu är fallet förorda vägbyggnader med allenast 3,6 meters bredd, har jag velat inlägga en gensaga häremot. Jag har för öfrigt redan i utskottet framhållit ungefär detsamma, som jag här anført, ehuru jag icke reserverat mig mot utskottets utlåtande.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Lindhagen: Herr talman! Då herr Sjö i mitt anförande fann anledning att uppträda, ber jag att få framhålla, att jag var uppkallad uteslutande därför, att civilministern uttalat en mening, som i viss mån stred mot min. Jag har heller icke något att invända mot utskottets uttalande.

*Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts)*

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Enligt min åsikt har utskottet haft mycket fog för det uttalande, som utskottet här gjort beträffande vägbredden. Enligt väglagen finnas endast två slag af vägar, nämligen landsväg och bygdeväg. Landsvägen skall hafva 6 meters bredd och bygdevägen 3,6 meters bredd. Sedan ankommer det på vederbörande myndigheter att pröfva lämpligheten af vägens bredd däremellan, men detta är en hänvändning till vederbörande myndigheter, nämligen dels Konungens befallningshafvande och dels väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att tillmötesgå de väghållningsskyldige. Ty det är ju klart, att där behöfvot framträder för en väg, som icke kan antagas bli så starkt trafikerad, är det väl mera önskvärdt att få en väg med mindre bredd till stånd än att icke få någon väg alls. Och det kan ju hända, att de väghållningsskyldige själft anse, att en väg, som till exempel finge 4,2 meters bredd, skulle vara tillräcklig för behöfvot. Men så kommer möjligen Konungens befallningshafvande och därefter väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med föreskrift, att där skall läggas landsväg af 6 meters bredd. Då är det gifvet, att de väghållningsskyldige komma att drabbas af ökade kostnader icke allenast för byggandet, utan äfven för det framtida underhållet af vägen. Ty det kan icke hjälpas, att, förutom byggandet, jämväl det framtida underhållet af en väg på 6 meters bredd ställer sig betydligt dyrare än för en väg på 4,2 meters bredd, ehuru herr Wiklund protesterat däremot. På många ställen skulle man vara tacksam för att icke få någon väg alls.

Statsutskottet har också gjort ett uttalande emot det sätt, hvarpå herr statsrådet och chefen för civildepartementet synes tro, att man skulle kunna vinna någon lindring i dessa kostnader, nämligen att staten skulle öfvertaga byggandet af dessa vägar, och det är detta statsutskottets uttalande, som jag ber att få understrika. Vi ha sannerligen icke gjort den erfarenheten, att det blir billigare, då staten bygger, utan tvärtom. Och för öfrigt, Norrlandskommitténs motiv för att få statsbidrag till vägbyggnad med två tredjedelar af den verkliga kostnaden var väl icke sparsamhetsskäl beträffande statens bidrag, utan lättnad för de väghållningsskyldige; och vill man vinna lättnad i afseende å vägbyggnaderna, tror jag enda sättet att vinna denna vara det, som Norrlandskommitténs förslag innehåller, nämligen att statsbidraget skall beräknas efter den verkliga kostnaden och icke efter den beräknade, som i så många fall visat sig vara en fullständig chimär.

Ang.
anslag till
anläggning af
nya vägar
m. m.
(Forts.)

Jag måste också i detta sammanhang göra en erinran mot det förslag till afhjälpande af felaktigheter i kostnadsberäkningar, som antydts af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, nämligen att kostnadsberäkningarna skulle undergå en förnyad granskning. Det kan vara godt och väl med denna förnyade granskning, men det blir endast en så kallad kamma-granskning, och jag tror, att i de allra flesta fall — åtminstone efter min erfarenhet — bero de felaktiga kostnadsberäkningarna icke därpå, att arbetspriserna i högre grad stegrats, utan hufvudsakligen därpå, att den ingenjör, som verkställer undersökningen, gör det med alltför liten omsorg. Det har nämligen visat sig i många fall, att nivelleringsarbetena varit riktigt beräknade och riktigt gjorda, men att det förefunnits berg, som måst sprängas i skärningarna, och i vissa fall flytjord, som försvårat byggnaden, så att kostnaden stigit på många ställen till mångdubbla beloppet af hvad man beräknat. Sådant är omständigheter, som icke afhjälpas vid ritbrädet och granskning i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, utan jag tror, att man får försöka bringa det därhän, att undersökningen verkställes mera omsorgsfullt. Det är nästan undantagslöst statens tjänstemän, som verkställa undersökningarna, men när dessa äro felaktiga, då är det den andra parten, de vägbyggnadsskyldige, som få vidkännas den extra kostnad, som tillkommer utöfver den beräknade.

Jag har endast velat begagna tillfället för att uttala denna min uppfattning. Ty jag har erfarenhet om att på felaktiga undersökningar i mycket hög grad beror, att de vägbyggnadsskyldige få sitta emellan med afsevärda belopp, då det är fråga om omläggningar eller nyanläggningar af vägar.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls af kammaren.

Punkterna 28—41.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnesjuka.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till inköp af lägenheten Tomtebo i Korsberga socken jämte ett därinvid beläget, med n:o 3 å en af kommissionslandtmätaren E. Ekberg upprättad karta utmärkt område å extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 20,900 kronor.

Utskottet hemställde emellertid, att Kungl. Maj:ts ofvannämnda framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Danielsson, som på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Då den lägenhet, hvars inköpande blifvit af Kungl. Maj:ts föreslaget, men af utskottet afstyrkt, är belägen i en trakt, där jag är hemmastadd, vill jag inlägga en gensaga mot utskottets hemställan. Det ena skälet för utskottets afstyrkande synes vara, att priset skulle vara för högt beräknadt, och det andra skälet synes vara, att, då koloniens verksamhet pågått endast något mer än två år, någon fullt stadgad erfarenhet icke skulle ernåtts angående den hittills oförsökta formen för sinnessjukvård, som där användes.

Hvad beträffar det föreslagna priset, har kronofogden ansett lägenheten vara värd 18,600 kronor och det begäres 20,000 kronor. Skillnaden är således icke stor, och med hänsyn till läget torde denna skillnad af 1,400 kronor icke spela någon roll. Läget är nämligen det fördelaktigaste, som kan upptänkas — lägenheten ligger på en höjdslutning, ingärdad af en stenmur rundt omkring och är omgifven af en vacker parkanläggning af härlig barrskog med en vacker trädgård; den är belägen invid poststation, nära kyrkan och vid stora landsvägen. Blott mot arealvidden har någon anmärkning förekommit. I och för sig torde arealen nog vara tillräcklig, men för att hindra, att byggnader uppstå invid lägenheten, torde ökad markområde möjligen vara af nöden. Det är emellertid lätt att få tillköpa ett och ett halft tunnland närbelägen jord, hvarigenom nämnda olägenhet skulle kunna undanröjas. Boningshuset är uppfördt år 1894 och väl underhållet samt innehåller 11 rum och kök och alla bekvämligheter. Förslaget är också tillstyrkt af alla myndigheter, som yttrat sig i frågan. Då ingen säkerhet förefinnes, att kolonien får bibehålla dess nu förhyrda lägenhet och dessutom boningshuset där är illa uppfördt, motse vederbörande med bekymmer ett afslag å framställningen. Skulle nu staten bygga ett hus för ändamålet, är det säkert, att detta icke kunde ske för 20,000 kronor.

Hvad det andra af statsutskottet anförda skälet beträffar, är icke den nu ifrågavarande verksamheten i själfva verket att betrakta som något försök. Denna verksamhet har drifvits, sedan jag var barn, och flere tusen sinnessjuka hafva här blifvit botade eller förbättrade. Många äro också de, som uttalat sin tacksamhet. Verksamheten är således icke ny, äfven om staten icke förr bedrifvit densamma. På denna verksamhet har den nuvarande ägarinnans afidne man slitit ut sina krafter i förtid — han var så ansträngd och utarbetad — och dessutom uppoffrade han allt hvad han ägde. Hans änka är nu gammal och sjuklig och har nyligen genomgått en svår operation. Hon är alldeles utblottad och i stort behof att sälja detta hus, sedan verksamheten nu fått annan form, och hon icke är i tillfälle att förtjäna något.

Jag vädjar till Riksdagens ledamöter att både ur synpunkten af en god affär för staten och för denna fattiga änkas skull skänka sina röster för Kungl. Maj:ts förslag.

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition och afslag på utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Jag har varit ledamot i direktionen öfver Växjö hospital, då den s. k. Korsberga-kolonien grundades, och jag är därför mycket intresserad af denna kolonis vidare utveckling och framgång. Dessutom har jag erhållit kännedom om en del förhållanden rörande densamma. Och jag ber att få något vittna om hvad jag har erfarit. Som herrarne kanske erinra sig utaf en tidigare redogörelse, afser denna koloni att upptaga från Växjö hospital sådana patienter, som äro lämpade för familjevård. Dessa patienter utackorderas i hem, som vilja åtaga sig deras vård. Och under en mångårig utöfning af vård utaf sinnessjuka har det blifvit många hem i Korsberga, som synnerligen väl lämpa sig för mottagande af sådana sjuka.

Ifrågavarande anläggning står under kontroll af öfverläkaren vid Växjö hospital. Och för sjukvårdens riktiga handhavande har det inrättats ett s. k. centralhem, som är afsedt att mottaga de inackorderade patienter, som af tillfällig psykisk oro eller någon kroppslig sjukdom ej lämpligen kunna för tillfället vårdas i familjerna. Närmare uppgifter om detta centralhem och dess organisation erhållas i den kungliga propositionen, hvartill jag ber att få hänvisa. Såsom herrarne finna utaf densamma, är detta centralhem ett ytterst viktigt moment inom den familjevård, som har grundats i Korsberga. Om icke detta centralhem kan upprätthållas på ett tillfredsställande sätt, kan man vara öfvertygad om, att den sjukvård, som äger rum i Korsberga, icke så skall fylla sin uppgift, som därmed är afsedt.

För närvarande är centralhemmet inrymdt i en förhyrd lägenhet, som kallas Vänhem. Men det är först och främst ganska otillfredsställande, att man är beroende af möjligheten att få hyra en lägenhet för en så viktig inrättning, och dessutom är den nu förhyrda lägenheten mycket otillfredsställande. Det står visserligen i statsutskottets betänkande, att det icke finnes »något tvingande skäl till omedelbart utbyte af det nuvarande centralhemmet mot annat sådant.» Men jag tviflar på, att statsutskottets uppfattning i detta afseende grundar sig på riktiga uppgifter. Så sent som den 12 december 1905 verkställdes en besiktning utaf den nu använda lägenheten af ordföranden i Korsberga byggnadskommitté C. J. Johansson och en byggmästare A. P. Andersson. De säga i afgifvet intyg angående besiktningen:

»att byggnaden uppförts af alltför svagt resvirke;

att bjälkar och takstolar varit af för små dimensioner för att åga nödig motståndskraft mot snöfall eller storm;

att yttre beklädnaden utgjorts af råa, delvis okantade bräder, mellan hvilka stora springor förefunnits;

att den tjärpapp, hvarmed ytterväggarna beklädts, måste vid

brädernas torkning spruckit, hvilket framgår däraf, att rummen äro ovanligt kalla och dragiga.»

Härtill kommer, att enligt andra intyg, det är så lytt i detta af resvirke uppförda hus, att hvarje ljud i en del utaf våningen höres i den andra delen. Och detta kan naturligtvis icke vara lämpligt, särskildt i ett hem för sinnessjuka, där en orolig sjuk kan störa alla de andras ro och hvila.

Men det är icke nog med att lägenheten är i detta afseende så otillfredsställande, utan det nuvarande hemmet är äfven *otillräckligt*, visserligen icke för det närvarande behovet — ty nu vårdas i Korsberga 50 patienter — men, såsom herrarna minnas, är det meningen att uppdrifva detta antal till minst 100 och att genom koloniens utvidgning till angränsande kommuner få upp patientantalet till 200 å 300. Skulle det nuvarande centralhemmet bibehållas, så hindrade det alldeles den utveckling, som är ifrågasatt, utvecklingen efter den plan, som legat till grund för Riksdagens beslut för ett par år, då medel anvisades till denna kolonis anordnande. Den lägenhet, som nu användes för centralhemmets behof, är således i *alla* afseenden otillfredsställande.

Nu har, såsom den föregående talaren yttrade och såsom också framgår utaf handlingarne i ärendet, erbjudits en lägenhet, som är uppförd 1894. Den innehåller 11 stora, rymliga och ljusa rum förutom kök. Den har en utmärkt väl ordnad trädgård och en god park. Denna lägenhet utbjudes för 20,000 kronor. Hospitalsdirektionen har låtit verkställa en värdering utaf lägenheten, en värdering, som är verkställd utaf kronofogden med biträde af två sakkunnige. De värderade lägenheten till 18,600 kronor. Sålunda utgöres skillnaden i pris och värderingssumman blott af 1,400 kronor. Det är väl icke sannolikt, att staten, som i allmänhet får köpa litet dyrare än enskilda, skall, om det nu dröjer med inköpet, kuuna förvärfva sig denna lägenhet för billigare pris än det nu fordrade. Snarare har man väl att förmoda, att ju fastare kolonien blir grundad i Korsberga, ju högre kommer priset att blifva. Det synes mig därför icke föreligga någon anledning till sakens uppskjutande. Visserligen säger statsutskottet, att »koloniens verksamhet pågått endast något mer än två år och att med afseende härå någon fullt stadgad erfarenhet angående den där utöfvade, förut i vårt land oförsökta formen för sinnessjukvård näppeligen kan anses vara vunnen». Ja, det är sant. Här i riket har man icke vunnit någon längre tids erfarenhet rörande denna sjukvårdsform. Men sådan erfarenhet har man däremot inhämtat i utlandet i desto större mån och under lång tid. I Skottland vårdas mellan 3 å 4,000 sinnessjuka i sådana hem. I Norge hafva vi flera anläggningar redan, och senast i höstas anordnades i Akershus amt en koloni för 108 patienter, hvarjämte det är meningen att i kommunerna i närheten af kolonien vinna platser för ett mycket stort antal patienter. I Tysklands stater, i Belgien och

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Fort.)

Ang,
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

Frankrike, öfverallt har man börjat att tillämpa familjevården, och man har funnit den vara den allra yppersta formen af sinnessjukvård för de patienter, som äro lämpade för densamma. Man kan därför med trygghet påstå, att familjevården är bäst och billigast. Och man kan vidare påstå, att, om denna får utveckla sig alltmer så, som den bör utvecklas, man skall kunna väsentligt begränsa behovet utaf de platser, som nu uppföras för tillgodoseende af sinnessjukvården.

Jag har här ett uttalande från en inom detta område synnerligen förfaren man, som säger, att, sedan hospitalet i Västervik blifvit uppfördt, behof af ytterligare sådan anstalt icke på mycket, mycket lång tid kommer att framträda, under förutsättning att man energiskt drifver fram familjevården.

Såsom herrarne finna, utgör medelpriset för en patient i familjevård 1 krona 29 öre. 1904 uppgick priset, enligt hvad jag vill minnas, till 1 krona 24 öre. Denna summa kommer ju att väsentligt nedbringas, när antalet vuxit ut till det bestämda. Motsvarande kostnad för den, som vårdas på hospital, uppgår till 1 krona 34 öre. Men det är därvid att observera, att i detta pris icke är medräknadt räntan på byggnads- och andra anläggningskostnader. Häraf finner man, att genom en utvecklad familjevård skulle kunna inbesparas många millioner kronor. Det är också klart, att det för den sjuka skall vara en fördel att få vistas utom anstalten, deltaga i en familjs sysslor, i dess intressen och omsorger. Det är också till stor nytta för familjerna själfva, ty de få en arbetskraft, som ofta är mycket värdefull. Det är, som sagdt, också en stor fördel för staten.

Med hänsyn till dessa stora fördelar och med stöd utaf den speciella erfarenhet, jag har vunnit om Korsberga koloni, anser jag mig vara skyldig att göra samma yrkande som den föregående talaren, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Ty jag är öfvertygad om, att genom ett bifall därtill stora fördelar skola vinnas. Och det är naturligtvis af allra största vikt, att Korsbergakolonien, hvarigenom denna sjukvårdsform startat här i landet, får utveckla sig under så gynnsamma förhållanden som möjligt.

Herr talman, på grund af alla dessa skäl anhåller jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Bergendahl förenade sig herrar *Sjöberg* och *Hazén*.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Då kammaren för endast en kort stund sedan, utan ett ord till invändning, beviljade ett anslag af 2,766.498 kronor till anläggande af ett nytt hospital i Västervik, bör det för enhvar af kammarens ledamöter vara klart, att det icke är *kostnadsfrågan*, som har varit den egentligen bestämmande, när statsutskottet afgifvit sitt utlåtande i nu förevarande ärende. Visserligen har kostnadsfrågan äfven tagits upp

bland andra motiv för yrkande på afslag. Men då det i utskotts-
betänkandet står, att »den för lägenheten Tomtebo betingade köpe-
skillingen synes vara väl hög», är det ju emellertid en bagatell,
som det här gäller, såsom nämnts, allenast 1,400 kronor. Icke kan
någon tänka sig, att statsutskottet för dessa 1,400 kronor skulle
afstyrkt framställningen. Nej, skälet är ett helt annat. Och det
är, att utskottet icke kunnat finna, att det för närvarande förelig-
ger något tvingande behof för staten att lägga sig till med någon
egendom för det nu ifrågavarande ändamålet.

Statsutskottet har icke alls någon invändning att göra mot
den tanke på familjevård, som i Korsberga blifvit realiserad.
Tvärtom, utskottet önskar lifligt, att denna sorts vård af sinnes-
sjuka måtte kunna utvidgas allt mer och mer och vinna en allt
större och större utbredning. Men, såsom utskottet säger, denna vård
har dock ännu icke varit ordnad mer än två år, och man har ännu
icke vunnit någon särdeles stor erfarenhet angående densamma, om
man också villigt må erkänna, att den erfarenhet, som hittills vun-
nits, icke har varit annat än god.

Nu är det ju ett faktum, att det icke mött några svårigheter
att få hyra lämplig lägenhet till centralhemmet. Det göres an-
märkning mot den lägenhet, som för närvarande hyres för hemmet:
att den är illa byggd. Därom kan jag icke yttra mig. Det vet
jag icke. Men något känner jag till förhållandena, ty jag har dock
några gånger varit i Korsberga. Vid 2 särskilda tillfällen har jag
varit i Vänhem och sett, huru den anstalten var ordnad, medan
den ännu var i enskild persons hand och innan den ännu blef
apterad till centralhem. Båda lägenheterna, Tomtebo och Vänhem,
ligga nära intill hvarandra. Hvad herr Danielsson sagt om Tom-
tebo kan med precis samma skäl sägas om Vänhem. I fråga om
läget hafva båda två ett utmärkt gynnsamt sådant. Och när det
säges, att Tomtebo bör och kan utvidgas genom inköp af en där-
intill liggande skogspark, kan alldeles detsamma sägas om Vänhem,
emedan det är samma skogspark, som skiljer de båda lägenheterna
åt. Jag yttrar mig icke om hvilketdera är lämpligast. Det kan
jag icke afgöra. Men jag anser, att någon fullt tillfredsställande
utredning angående byggnadernas beskaffenhet icke föreligger. Jag
medgifver dock, att det utlåtande, som omnämndes af herr Bergen-
dahl, afgifvet så sent som i december, var både mig och statsut-
skottet obekant. Men jag kan icke se, att minsta fara ligger i
dröjsmål. De båda lägenheterna springa verkligen icke ifrån Riks-
dagen. Vill Riksdagen en gång köpa någon af dem, så ligga de
kvar, och man behöfver icke befara, att någon spekulant skall
komma och taga bort dem. Men en sak vill jag här framhålla:
hvilkendera än staten köper, så får staten lägga ned icke obetyd-
liga kostnader för förbättringar. Ty det känna vi af erfarenhet,
att när staten köper dylika privata lägenheter, befinnas de ganska
snart vara i mer än ett hänseende ganska otillfredsställande, och

*Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)*

*Ang.
inköp af en
lägenhet. afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)*

vi kunna vara förvissade om, att det icke skulle dröja många år, innan vi finge bevilja anslag för förbättring eller utvidgning. Och jag för min del skall säga, att jag icke är rädd härför. Jag skall gärna, om jag är i Riksdagen, vara med om beviljande af medel till underhåll af dylika nyttiga anstalter.

Det anmärktes af herr Bergendahl, att om Riksdagen icke går in på detta — att köpa Tomtebo till centralhem —, så förhindras utvecklingen af koloniidén. Jag erkänner min oförmåga att fatta detta resonemang. Vare sig det blir Vänhem eller Tomtebo, som komme att användas som centralhem, så äro de ju ungefär lika rymliga — kanske är Vänhem något rymligare — och det har icke satts i fråga att utvidga centralhemmet. När nu staten för en så ringa penning som 1,000 kronor om året får hyra den ena af dessa lägenheter, Vänhem, så har ju staten allt, som behöfvos för att utvidga koloniens verksamhet. Huru kan man då säga, att om icke köpet sker nu, så hindras koloniens utveckling? Det förefaller mig, som tänkte man på att utvidga centralhemmen. Men detta är ju icke meningen. Centralhemmen skola ju användas för mera tillfällig vård af sinnessjuka.

Herr Bergendahl nämnde vidare, att han icke fann någon anledning till sakens uppskjutande. Jag för min del skulle vilja vända om saken och säga, att jag icke finner någon anledning till ärendets forcerande. Jag säger: det är bättre, att man dröjer ett eller annat år med att inköpa lägenhet till centralhem och nöjer sig med att hyra. Jag tror icke, att man förlorar därpå, utan tror tvärtom, att man vinner i erfarenhet. Man vinner mera tillfälle att öfverskåda, hvad som för framtiden kan behöfva göras, och man får därigenom hela denna idé — kolonisationsidén — utvecklad på ett lyckligare sätt, än om man nu genom köp binder sig. Jag kan därför icke finna annat, än att statsutskottet anfört mycket goda skäl för sin åtgärd att icke nu bifalla den gjorda framställningen.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Då jag icke reserverat mig inom utskottet mot den hemställan, som det här gjort, så hade jag icke tänkt yttra mig i frågan. Men då två ledamöter i kammaren uppträdde och försvarat Kungl. Maj:ts förslag, så har jag ansett mig oförhindrad att säga några ord i den föreliggande frågan. Och när jag gör detta, så vill jag nämna, att jag inom utskottet anfört ungefär samma skäl, som den andre talaren här i ordningen framlagt, nämligen att det köp, som nu är i fråga, icke är så ofördelaktigt, som man velat påstå. Den värdering, som verkstälts af kronofogden i orten och sakkunnige, ger visserligen vid handen, att den föreslagna köpesumman skulle uppgå till 1,400 kronor mer, än hvad lägenheten skulle vara värd. Ja, köpesumman kan ju synas hög, men granskar man förhållandena närmare, skall man finna, att det ingalunda är för mycket. Man får ofta betala mera, när man vill ha passande hem och lägenheter, än de belopp, som

nu äro i fråga. Nu är det visserligen sant, att denna kolonis verksamhet är ung, och detta skäl har också utskottet åberopat, men jag hoppas — och det tror jag herrarna göra också —, att, med den energi, som doktor Lindell, öfverläkaren på Växjö hospital, besitter, saken skall ha framtid. Doktor Lindell är så intresserad af denna kolonis utveckling, så att han ligger i med både kropp och själ. Han har gjort ofantligt många resor för att icke allenast vinna teoretiska, utan äfven praktiska erfarenheter. Jag är själf mycket intresserad för saken, därför att jag vet, att han arbetar mycket för framförande af denna kolonis goda arbete. Man skall komma ihåg, att när en person gjort så mycket som han, så är det allt svårt för honom, om man lägger stenar i vägen för hans fortsatta arbete. Och det anser jag man gör, om man icke beviljar det anslag, som här af Kungl. Maj:t begärts.

Man har vidare sagt, att man icke vunnit någon erfarenhet om saken ännu. Det är, som om man fruktade, att arbetet icke skulle fortgå på samma sätt som hittills och därför ville vänta med detta köp. Jag tror icke, att man behöfver hysa sådana farhågor. Så länge den man, som satt sig i spetsen för detta företag, får verka på sin plats, kan man vara viss om, att verksamheten kommer att fortgå som hittills till fromma, nytta och gagn för de sinnessjuka, som han har under sin vård, och för dem, som hädanefter komma att af honom få vård och tillsyn. Och hvad kostnaderna beträffar, så vill jag hoppas, att dessa skola blifva billigare, än hvad de nu äro. De dyra resorna, som han verkställt under koloniens första ordnande, hafva nog i sin mån bidragit, att dyrheten drifvits upp till hvad det nu är.

Jag skall icke besvära kammaren med något längre anförande, enär den andre talaren i ordningen har så väl motiverat sitt yrkande, att jag icke vill upprepa hans skäl. Jag skall icke heller tillåta mig att göra något yrkande, men jag önskar gifvetvis framgång åt Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Efter det inlägg, som gjorts af den ärade ledamoten af statsutskottet, som har sin plats här bredvid, kunde det kanske vara onödigt, att jag yttrar mig i frågan. Men då jag har personlig kannedom om en del af de förhållanden, som härvid böra tagas i betraktande, skall jag tillåta mig att göra ett litet inlägg i diskussionen.

Jag ber då först att få stryka under, hvad som redan blifvit yttradt af herrar Danielsson och Bergendahl. Och jag vill särskildt framhålla, att man alldeles icke har någon anledning antaga, att den verksamhet, som kommit till stånd i Korsberga, skall komma att i framtiden upphöra. Denna koloni är ingen ny anläggning, fastän det är först på senare tid, som staten tagit den om hand. Snart sagdt i mannaminne har anstalten funnits till och sinnessjuka där åttjutit vård.

*Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)*

Ang:
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

En ledamot af statsutskottet, herr Hammarskjöld, yttrade, att det icke finnes något trängande skäl för Riksdagen att köpa den lägenhet, hvarom här är fråga. Däremot vill jag blott påpeka, att här verkligen förefinnes ett permanent behof af lokaler. Och Riksdagen brukar ju förfara så, att då den finner ett verkligt och icke tillfälligt behof af lokaler föreligga, söker man fylla detta behof genom att — medelst inköp eller nybyggnad — anskaffa erforderliga lokaler, som äro statens tillhörighet.

Därjämte vill jag påpeka en omständighet, som enligt min mening icke blifvit med tillräcklig styrka framhållen här. Det är verkligen ett *trängande* behof, att frågan blir afgjord så snart som möjligt. Den, som uppmärksamt läser igenom, hvad som står i statsverkspropositionen, kan däraf sluta, att det centralhem, som nu finnes i Korsberga, icke har någon trefnad i den lokal, hvori det f. n. är inhyst. Detta är en omständighet, som kraftigt talar för, att en lämpligare lokal fortast möjligt anskaffas. Man har i de offentliga handlingarna icke velat sjunga rent ut, men jag känner i någon mån till förhållandena och kan vitsorda, att det för hemmets trefnad är angeläget att få bättre lokal. Och bättre, än som står till buds genom det ifrågavarande inköpet, torde icke kunna åstadkommas.

Jag vill tillåta mig att vidröra ytterligare en omständighet, som af den förste talaren i någon mån antyddes, nämligen att vissa lämplighetshänsyn tala för, att Riksdagen bör inköpa den ifrågavarande lägenheten. Det torde vara bekant för en del af Andra Kammarens ledamöter, att kolonien Korsberga kommit till stånd genom en enskild mans initiativ och verksamhet. Den för länge sedan framlidne kontraktsprosten Pontén — en man, sam lade i dagen en särskild begåfnig och ett stort intresse för sinnessjukas vård — har nämligen inrättat vårdanstalten för sinnessjuka i Korsberga, och han nedlade kanske sitt lifs bästa krafter på denna för mänskligheten gagnande verksamhet. Hans efterlevande anhöriga hafva fortsatt denna verksamhet och för sådant ändamål uppfört lägenheten Tomtebo, som alltså är särskildt afsedd för vårdande af sinnessjuka. Då staten nu öfvertagit den af kontraktsprosten Pontén anlagda och igångsatta sinnessjukvården i Korsberga, synes mig ett ganska starkt lämplighetsskäl förefinnas för att staten öfvertager jämväl lägenheten Tomtebo, som af ifrågavarande familj inköpts och anordnats särskildt för dylik verksamhet. Giltigheten af detta skäl kan icke gärna underkännas, och på grund såväl af detta och öfriga af mig angifna skäl som af de utaf herrar Danielsson och Bergendahl anförda grunderna, får jag, herr talman, på det lifligaste tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i den förevarande frågan.

Herr Lindblad: Herr talman, mina herrar! Det torde vara onödigt att längre fördröja diskussionen i denna fråga, då, såsom

jag åtminstone hoppas, utgången är viss. Men då vi måste räkna med det faktum, att ett enhälligt statsutskott förordat afslag på Kungl. Maj:ts proposition, torde det dock vara lämpligt, att, om man i detta fall vill bidraga till en annan utgång, än statsutskottet föreslagit, man äfven här uttalar sin personliga mening.

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsborga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

Det öfverraskar mig att se utskottet hemställa om afslag. Jag kan icke läsa utlåtandet på annat sätt, än att utskottet, som för närvarande icke vill bifalla Kungl. Maj:ts framställning, dock gifver på hand, att utskottet när som helst kan gå med på något anslag, blott Kungl. Maj:t finner anledning att återkomma. Men jag vill gå den antydda vägen redan nu. Jag tror nämligen det bäst öfverensstämma med Riksdagens och Andra Kammarens vana att, när det gäller sinnessjukvården och frågan är vederbörligen utredd af Kungl. Maj:t, icke afslå framställningen, och kammaren har redan vid behandlingen af en föregående anslagsfråga visat sig vara sina gamla traditioner trogen. Af den anledningen ber jag att nu äfven få återropa de varmhjärtade ord, hvilka fälldes af en representant från orten och som också bäst torde kunna bedöma frågan i dess detaljer. Hvad herr Hammarskjölds försvar af statsutskottsständpunkten, angår, så fattar jag detta icke såsom ett definitivt afslagsyrkande, utan endast och allenast som ett uppskofsyrcande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Henricson, Zetterstrand, Vahlquist, Mallmin, Gustafsson* i Mjölby, *Juhlin, Wavrinsky* i Stockholm, *Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Jönsson* i Färeköp, *Ahlstrand, Johansson* i Berga, *Forsslöng, Gustafsson* i Sjögesta, *Forsberg, Lundblad, Janson* i Bråten, *Thavenius, Matsson* och friherre *Bonde*.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Till följd af en för Gottland intill sista tiden gällande lagbestämmelse och sedan genom val har jag alltifrån tillträdet af det ämbete, jag bekläder, haft förpliktelse att söka göra mig förtrogen med olika slags sjuk- och särskildt sinnessjukvård. Då utskottet såsom skäl för sitt afslagsyrkande anför, att, »med afseende därå, att koloniens verksamhet pågått endast något mer än 2 år, någon fullt stadgad erfarenhet angående den här utöfvade, förut i vårt land oförsökta formen för sinnessjukvård näppeligen kan anses vara vunnen», vågar jag på grund af egen mer än 20-årig närliggande erfarenhet afstyrka hvarje onödigt dröjsmål med hvad som tjänar till främjande af denna form för sinnessjukvård, och det icke minst med hänsyn till den egentliga hospitalsvårdens erkända otillräcklighet för mycket lång tid framåt i hela landet. Och hvad angår utskottets förmenande, att den lämnade utredningen i fråga om de bägge egendomarne Vänhem och Tomtebo vore otillräcklig, så hemställer jag, huruvida icke den nu förda debatten kan anses ha

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

gifvit all önskvärd klarhet. Den af utskottet i utsikt ställda sannolikheten att genom ett uppskof med köpets afslutande bringa ned köpeskillingen betviflar jag ock på det högsta, då min erfarenhet i dylika fall gör det mer troligt, att priset därigenom skulle stiga än falla.

Till dessa sakliga skäl tillåter jag mig lägga pietetsskälet af den tacksamhetsskuld, hvori en stor del af det sydliga Sverige sedan mer än ett halft århundrade tillbaka står till den familj, man sagt hafva intresse af det ifrågasatta köpet. Själf uppfostrad i närheten af Korsberga, kan jag intyga, huru djupt och allmänt skulden till familjen Pontén härvidlag är känd i dessa bygder.

På nu i korthet anförda skäl får jag, herr talman, yrka afslag å statsutskottet föreliggande hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Nu börjar man slå på känsloträngarna här i kammaren, men det, tycker jag, är skäligen onödigt i denna fråga. Det har af den siste talaren och en eller två talare därförut framhållits, att ett inköp af lägenheten Tomtebo skulle vara en passande gärd af tacksamhet mot änkan efter den man, som börjat med denna sinnessjukvård vid Korsberga. Men jag kan icke förstå, att ett sådant skäl skall få verka afgörande i en fråga som denna, där vi hafva att göra med realiteter. Jag har själf, det erkänner jag, vid många tillfällen gifvit vika för känslökäl, men jag kan icke finna, att ett sådant föreligger här.

Herr Lindblad nämnde, att han fattat mitt sista anförande så, som om jag i grund och botten icke varit så ifrig att tala för statsutskottets hemställan, utan att jag lika gärna kunnat vara med om ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Men det är ett misstag. Jag har talat af full öfvertygelse, därför att jag anser ett uppskof vara bättre än ett beslut i den riktning, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag betonar återigen, hvad jag nyss sade, eller att jag icke kunnat fatta, att det ligger någon fara i ett dröjsmål. Ett användbart centralhem finnes ju tillgängligt; att de, som nu hafva det om hand, tycka, att det icke är riktigt trefligt där — såsom nyss antydde i mycket dunkla ordalag af den ärade talaren från Jönköping —, är ju något, som jag icke kan hjälpa, jag känner icke anledningen till missnöjet. Men ett faktum är, att alla förutsättningar för koloniens utveckling förefinnas redan nu, då den bor i ett hyrdt hem. Fortfarande anser jag, att om man dröjer något litet, vinner man mera erfarenhet och hinner få klart för sig, om man verkligen kan bli belåten med någotdera af de hem, som varit ifrågasatta till inköp, eller om man hellre vill uppsöka något annat. Det kan tänkas, att det befinnes bättre att icke köpa ett gammalt hus, utan att bygga ett nytt, äfven om detta skulle medföra större kostnader än de nu föreslagna. Jag sade: *Det kan*

tänkas, och ville därmed endast framhålla, att staten bör hafva alla möjligheter öppna för sig.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke upptaga tiden med att ingå i ett bemötande af hvad herr Hammarskjöld nyss anført. Det är endast ett hans påstående, hvilket ger mig anledning till en gensaga. I detta syfte skall jag be att få uppläsa några rader ur ett bref till mig från öfverläkaren vid Växjö hospital. Herr Hammarskjöld yttrade nämligen, att bibehållandet af det nuvarande centralhemmet i Vänhem icke utgjorde något hinder för den ifrågavarande familjevårdens utveckling.

Angående denna fråga skriver hospitalsöfverläkaren följande:

»Vid ursprungliga beräkningen af 100 patienter i familjevården vore den nu förhyrda lägenheten Vänhems användning såsom centralhem — — — oanvändbar, då dels det redan nu är något litet för behovet, dels hospitalet icke kan eller bör nedläggas några kostnader för ändringar vid ett hem, som icke är hospitalets egendom och som i flera hänseenden är olämpligt. Vänhem kan sålunda visserligen sägas ungefärligen motsvara det nuvarande behovet för cirka 50 sjuka, men icke behovet vid en utvidgning, som är afsedd eller rättare var afsedd, men måhända omintetgöres, om statsutskottets afstyrkande bifalles af Riksdagen.

Skulle nu Tomteboinköpet afslås, så måste hospitalet ombesörja annat centralhem, då direktionen ej kan påtaga sig risken fortfarande.»

Med detta antal af 50 patienter förhåller det sig så, att Växjö hospital under de senare åren undergått mycket stora om- och nybyggnadsarbeten. Till följd häraf har hospitalet icke kunnat mottaga några ytterligare patienter och således icke heller kunnat lämna från sig till Korsberga den kontingent sinnessjuka, som varit meningen att dit öfverflytta. På den grund har antalet sinnessjuka vid Korsberga hittills varit så lågt. Men sedan Växjö hospital nu åter kommit i sitt förra skick för att emottaga föreskrifvet antal patienter, skall antalet patienter vid Korsberga ökas, och då blir centralhemmet Vänhem för litet. En ändring i detta förhållande är sålunda påkallad af ett trängande behof och kan vinnas genom inköp af denna för hospitalsvård afsedda lägenhet, Tomtebo.

Det var, herr talman, endast detta jag ville upplysa.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det förefaller mig, som om denna fråga, hvilken ju icke är så stor, har fått en så pass allsidig och ingående utredning, att Riksdagen icke behöfde för ytterligare utredning nu uppskjuta frågans afgörande, men ändå liksom gifva på hand, att, om Kungl. Maj:t kommer igen med

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts)

samma framställning till en kommande Riksdag, den då skall vinna Riksdagens bifall. Det är ju här endast fråga om ett belopp på 20,000 kronor, och det ofördelaktiga i affären är icke större, än att staten skulle på sin höjd betala ut ett å två tusen kronor för mycket. Erfarenheten har dock gifvit vid handen, att när staten skall göra ett inköp, men frågan därom skjutes undan, så stiger priset på det, som skall köpas, ganska afsevärdt under mellantiden, och det kan ju tänkas, att så äfven här skulle blifva fallet. Då därtill kommer, att, såsom här tydligt påvisats, den nuvarande lokalen är synnerligen olämplig och sålunda till ett visst men för patienterna, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herrar *Nydal*, *Lindh* i Gäfle, *Karlsson* i Fjäl, *Nilson* i Örebro och *Kronlund*.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning däraf, att två talare här särskildt framhållit, att det vore förenadt med en viss fara att nu skjuta upp denna fråga, emedan lägenheten då skulle blifva dyrare. Jag har en alldeles motsatt uppfattning i det fallet, och som stöd för denna min uppfattning kan jag åberopa exempel från Gäfle, från Uppsala och mångfaldiga andra orter, där staten icke genast nappat, men där sedermera nedsättning i priset ägt rum. Med den saken är således icke så farligt.

Jag vill äfven påpeka en annan sida af denna sak. Det har här med styrka framhållits af dem, som nu vilja detta inköp, att det är absolut nödvändigt att få större byggnader för det nu ifrågasvarande centralhemmet. Men det är ju icke meningen att ombilda denna vård, som där äger rum, till en vanlig hospitalsvård, utan man skall ju hufvudsakligen fortsätta i samma spår som förut, och då många af de talare, som här uppträdt och som ansett sig ha den bästa kännedom om denna koloni, lofprisat densamma, innebär väl detta i alla fall, att vården med den anordning, som nu finnes, är tillfredsställande. Jag tror således icke, att här föreligger något så trängande behof, att man just nu, utan — det må jag säga — nästan någon föregående saklig utredning och utan att vare sig priser eller behöfligheten af inköpet blifvit närmare skärskådade, beslutar sig för detsamma. För min del kan jag icke finna annat, än att de skäl, som här förebragts, tala för bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag vill blott bemöta, hvad den siste ärade talaren anförde, att man icke behöfver räkna med, att priset å lägenheten möjligen också kan stiga. Jag kan berätta något, som visar på en motsatt erfarenhet. En af riksbanksfullmäktige omtalade för mig häromdagen, att med anledning af en

påtänkt nybyggnad ute vid Tumba hade till fullmäktige inkommit ett anbud på, om jag minns rätt, 12,000 kronor, men fullmäktige ansågo sig vara skyldiga att i enlighet med författningen infordra anbud, och på detta sätt blef den förutnämnde entreprenören fri från sitt först gjorda anbud, och byggnadskostnaderna stego i en hast upp till 14,000 kronor. Flera liknande exempel skulle kunna åberopas.

Anledningen till, att jag särskildt vädjar till kammaren att här i detta fall gå en annan väg, än statsutskottet har visat på, är först och främst den, att jag tror, att om statsutskottet haft tillgång till alla de nu lämnade upplysningarna, hade nog utskottet kanske kommit till ett annat beslut. Jag kan ännu icke finna, att herr Hammarskjöld har några starkare skäl för afslag, utan jag förmodar, att herrar statsutskottsledamöter velat pruta i någon punkt och därför skylt på, att de ville ha litet bättre utredning till nästa gång. Jag ber att nu få framdraga ett yttrande, som häromdagen fälldes i en offentlig diskussion rörande en helt annan sak. Yttrandet gick därpå ut, att man icke alltid finge räkna med Riksdagens offervillighet, ty det finnes »6,000 sinnessvaga, om hvilka Riksdagen icke drager någon som hälst försorg». Jag tillbakavisade icke då det påståendet, ty tiden var för långt framskriden, men jag tror, att vi i dag ha ett tillfälle att visa, att Riksdagen gör, hvad på den ankommer, äfven när man pekar på nya och kanske icke fullt pröfvade vägar för sinnessjukvårdens förbättrande, att Riksdagen då visar, att den i alla fall är villig att inlåta sig på dessa, låt vara att de ännu ej kommit från experimentets stadium, experiment, som jag dock tror komma att betala sig och bli till vårt lands bästa.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Eriksson i Bäck: Herr talman! Frågan har, såsom redan förut här framhållits, kommit något på sidan om själfva saken, som det här gäller. Här är icke fråga om sinnessjukvårdens vara eller icke vara, utan här är det endast fråga om inköp af en lägenhet för uppehållande af sinnessjukvård. Då nu icke sinnessjukvården genom ett afslag af förslaget om detta köp skulle i någon mån äfventyras, finnes icke någon anledning att nu forcera inköpet.

Det har här sagts, att det föreslagna priset skulle vara för dyrt, och det har äfven framhållits, att det skulle blifva ännu högre, om man nu uppsköt köpet och framdeles inköpte lägenheten i fråga. Ja, det skulle ju kunna hända, att, om staten ovillkorligen måste köpa denna lägenhet om några år, den då finge betalas mera, än som här säges, men det är att märka, att staten nu icke är tvungen att göra detta köp. Man kan ju i stället bygga en ny byggnad. Detta skulle enligt mitt förmenande icke blifva dyrare än den sammanlagda kostnaden för inköpet af den nu ifrågavarande lägen-

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnessjuka.
(Forts.)

heten och för iståndsättandet af lägenheten, så att den blir i ett för framtiden användbart skick.

Hvad värdet å lägenheten beträffar, så finna vi af statsrådsprotokollet, att den är bevillningstaxerad till 9,000 kronor samt att åbyggnaderna äro brandförsäkrade för tillhoppa 12,000 kronor. Vid af kronofogden verkställd besiktning uppskattades samtliga byggnader, hvilka beräknades hafva vid deras uppförande kostat 14,900 kronor, i deras nuvarande skick till sammanlagdt 14,100 kronor. Nu skulle man betala för densamma 20,000 kronor. Då får man visserligen också en liten trädgård, som hör till lägenheten, men den är för närvarande jämte öfrigt område upptagen till 4,500 kronor. Men kunna herrarna vara så alldeles öfvertygade om, att detta värde är så alldeles exakt? Ty i den slutsumma, som i propositionen föreslås, ingår äfven en ersättning, som herrarne icke tänkt sig, en ersättning, som man icke bör gifva under denna punkt, utan frågan om den bör komma till Riksdagen i en annan form, om nu en sådan ersättning skall gifvas. På sätt, som nu föreslagits, kan en sådan ersättning icke gifvas, och därför ber jag, herr talman, att på grund af hvad jag nu yttrat få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld: Jag vill blott upplysa herr Lindblad om, att ifall statsutskottet vill pruta, behöfver det verkligen icke taga sin tillflykt till sådana lumpna småsaker, som det här är frågan om, nämligen en prisskillnad på 1,400 kronor. Jag hade icke väntat att från herr Lindblads mun få höra en sådan beskylning mot statsutskottet.

Herr Henricson: Utskottet säger, att det anser den här ifrågasatta köpeskillingen vara för hög. Den lägenhet, som nu förhyres för ifrågavarande ändamål, är, enligt hvad det uppgifvits, mindre lämplig. Hyresbeloppet utgör 1,000 kronor om året; nu kan man köpa detta hus, som uppbyggts särskildt för ändamålet och hvilket, såsom här blifvit upplyst, innehåller 11 rum, för 20,000 kronor. Jag tror icke, att man behöfver tveka, hvilken affär som här är den lämpligaste. Mig synes det åtminstone, som om det vore fördelaktigt att göra detta inköp. Och då utskottet säger, att det *för närvarande* icke vill tillstyrka densamma, så innebär detta, att man kan vara beredd på att få frågan tillbaka och att utskottet då skall vara villigt att gå med på köpet. Jag är öfvertygad om, att därest frågan nu uppskjutes och sålunda kommer tillbaka, blir priset mycket högre.

Jag anhåller om bifall till den kungl. propositionen.

Herr Lindblad: Herr talman! Blott ett par ord för att upplysa herr Hammarskjöld om, att han gjort sig skyldig till en missuppfattning af mitt förra yttrande. Jag sade icke, att jag trodde, att statsutskottet velat pruta på ersättningen för denna husbyggnad,

utan att jag trodde, att statsutskottet velat pruta någonstans på denna hufvudtitel — om icke för annat, så för att icke skämma bort Kungl. Maj:ts regering. Det är af denna anledning, som jag tror, att statsutskottet gjort nedprutningen.

*Ang.
inköp af en
lägenhet, afsedd
för Korsberga
koloni för
sinnesejuka.
(Forts)*

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i fyrtioandra punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 7, bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 147 ja mot 38 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Punkterna 43—45.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46

Lades till förhandlingarna.

§ 5.

På förslag af herr talmannen, som sade sig hafva om tiden för valen samrådt med Första Kammarrens talman, beslöt kammaren att nästa lördag den 24 februari företaga val af tjugufyra valmän för utseende af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän.

§ 6.

Härefter föredrogos hvarterera för sig och blefvo af kammaren godkända lagutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af väckt motion och ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förslag till bestämmelser om rätt att fullfölja talan mot kyrkoråds och skolråds beslut.

§ 7.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för afskaffande af världsliga kungörelsers uppläsande i kyrkorna m. m., begärdes ordet af

Herr Zimdahl, som yttrade: Det torde vara möjligt, att denna fråga af mången anses vara af alldeles underordnad betydelse, men för min del tror jag dock, att den icke är alldeles betydelslös.

Första gången, jag hade äran yttra mig i Andra Kammaren, var vid 1886 års riksdag, då jag sökte understödja en utaf en representant på stockholmsbanken uti föreliggande fråga väckt motion, och till hvilken jag då yrkade bifall. För tillfället skall jag icke tillåta mig att framställa något yrkande vare sig i ena eller andra afseendet, men jag har icke ansett mig böra låta tillfället gå mig ur händerna utan att med några ord antyda, huru kungörelseuppläsandet uppfattas och betraktas i den ort och församling, jag tillhör. Såsom herrarne hafva sig bekant, är Skellefteå församling den folkrikaste landsförsamling i vårt land, och jag kan tryggt säga, att kyrkibesökandet i denna församling är enastående. De offentliga gudstjänsterna besökas hvarje söndag af 2 å 3,000 personer, men jag kan lika tryggt påstå, att det gifves icke någon söndag, då en enda person sitter kvar i kyrkan för att höra kungörelser uppläsa, utan prästerskapet får läsa för tomma bänkar och för murarna, hvilket anses nära nog gränsa till ett spektakel. Liknande är förhållandet i andra socknar i denna trakt. Huru det är på andra orter, har jag mig icke fullt bekant, men faktum är, att ett stort antal kyrkor nuförtiden besökas af endast några få personer; och med hänsyn härtill är det ju äfven på dessa platser påtagligen ett nonsens att uppläsa kungörelserna, hvilket kan pågå snart sagdt i timal, ifall prästerskapet gör sin plikt, något, som dock är omöjligt.

Orsaken till att förhållandena på den ort, jag tillhör, äro som nu är antydt, är, *dels* att allmogen i princip ogillar kungörelsernas uppläsande i kyrkan, och *dels* att vederbörande myndigheter, Ko-

nungens befallningshafvande, hushållningssällskapen, de militära myndigheterna och domhafvandena m. fl. låta publicera sina kun- görelser — åtminstone de viktigaste — i ortens tidningar, som läsas snart sagdt i hvarje gård.

Med dessa ord har jag velat säga, att det vore synnerligen önskvärdt, att en grundlig reform genomfördes i förevarande afse- ende. Emellertid anser jag, att utskottet anfört giltiga skäl för afslag å motionen för närvarande, och jag skall, herr talman, icke tillåta mig att göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 8.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till förbättrade garantier för en pålitlig förvaltning af omyndigs medel.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar;

n:o 28, i anledning af vissa af Kungl. Maj:t i statsverkproposi- tionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar; och

n:o 29, i anledning af gjorda framställningar angående per- sonalen vid statens järnvägar; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angå- ende undervisning i hälsolära vid rikets offentliga skolor.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr *L. P. Mallmin* aflämnade en af honom med flere under- tecknad motion, n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid folkskolor m. m.

Denna motion bordlades på begäran.

Andra Kammarens Prot. 1906. N:o 17.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>C. Olsson</i>	i viken	under 12 dagar fr. o. m. d.	22 febr.
»	<i>A. P. Gustafsson</i>	i Sjögesta	» 2 » »	» 23 »
»	<i>Å. H. Hammarskjöld</i>	...	» den 22 febr.	
»	<i>C. G. Sædén</i>	.....	» 13 dagar fr. o. m. d.	26 febr.
»	<i>P. Pehrsson</i>	i Åkarp ...	» 11 » »	» 24 »
»	<i>J. Bengtsson</i>	i Bjärnalt	» 8 » »	» 24 »
»	<i>K. E. von Geijer</i>	.....	» den 24 febr.	
»	<i>K. J. M. Larsson</i>	i Göte- borg	» 2 dagar fr. o. m. d.	23 febr.
»	<i>N. Svensson</i>	i Olseröd...	» 10 » »	» 24 »
»	<i>E. Persson</i>	i Borrbj...	» 10 » »	» 24 »
»	<i>K. Karlsson</i>	i Mo	» 5 » »	» 22 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,40 e. m.

In fidem
Herman Palmgren